

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra pedagogiky a psychologie

Bakalářská práce

SVÁTKY A TRADICE V SOUČASNÉ RODINĚ S PŘEDŠKOLNÍMI DĚTMI

Vypracovala: Blanka Shorná

Vedoucí práce: PaedDr. Alena Váchová

České Budějovice 2014

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích, 28. března 2014

Blanka Shorná

PODĚKOVÁNÍ

Chtěla bych z celého srdce poděkovat PaedDr. Aleně Váchové za odborné vedení při zpracovávání mé bakalářské práce. Hlavně za čas, jenž mi věnovala, za její cenné rady, ochotu a psychickou podporu.

Další poděkování patří mé velké rodině za trpělivost a pochopení, kterého se mi od všech dostávalo v průběhu celého studia.

V neposlední řadě děkuji také kolegyním v zaměstnání a všem rodičům, kteří se podíleli na mém výzkumném šetření.

ABSTRAKT

Cílem této bakalářské práce je zjistit, jaké svátky a tradice se dodržují v současné rodině s předškolními dětmi. Velice důležité je pak zjištění, jakou formou se tyto vybrané oslavy a tradice slaví. V teoretické části jsou charakterizovány jednotlivé svátky a tradice, které se slaví v průběhu roku. Tyto oslavy mohou být chápány jako slavnostní rituály, ve kterých je možno najít nespočet hodnot pro další život. Část práce se dotýká i rodiny, převážně její socializační a vzdělávací funkce, což má přímou souvislost s předáváním tradic z generace na generaci. V praktické části jsou popsány výsledky kvalitativního výzkumu, prováděného s rodiči předškolních dětí. Toto výzkumné šetření přispělo k poznání, jaké svátky a tradice jsou v současné době v českých rodinách aktuální a jakým způsobem se slaví. Přínosem tohoto zjištění je hlubší poznání současné rodiny a jeho využití v předškolním vzdělávání, které rodinnou péčí doplňuje.

Klíčová slova:

svátek, tradice, hodnoty, rodina, předškolní dítě

ABSTRACT

The target of this bachelor thesis is to find out what holidays and festivals are kept in the family with pre-school children nowadays. It also focuses on the form the festivals and holidays are celebrated. The theoretical part provides the characteristics of particular festivals and holidays during the year. These special occasions can be understood as festive rituals containing a lot of values for further lifetime. Another part of the thesis deals with the family, mainly its socializing and educational functions, which is directly related to passing the traditions on other generations. The practical part gives the description of the results of the qualitative research carried out with parents of pre-school children. This investigative survey contributed to the finding which festivals and holidays are currently celebrated and how. The contribution of this finding is a deeper understanding of the modern family and its application in pre-school education which supplements the family care.

Keywords:

festival, holiday, tradition, values, family, pre-school child

Obsah

ÚVOD	7
I. TEORETICKÁ ČÁST.....	8
1. SVÁTKY A TRADICE	8
1.1 Historie a současnost svátků a tradic.....	8
1.2 Oslavy a dodržování tradic jako slavnostní rituály	10
1.3 Život na vesnici a ve městě ve vztahu k svátkům a tradicím.....	12
1.4 Výchova k hodnotám s využitím svátků a tradic	15
1.4.1 Klasifikace hodnot	15
1.4.2 Morální hodnoty	15
1.4.3 Hodnoty ve svátcích a tradicích	17
1.5 Naše svátky a tradice, jejich historický původ a zvyky s nimi spojené	19
1.5.1 Vymezení pojmů.....	19
1.5.2 Nejznámější svátky v průběhu roku	20
2. RODINA A JEJÍ CHARAKTERISTIKA V NÁVAZNOSTI NA PŘEDCHOZÍ GENERACE	22
2.1 Definice rodiny	22
2.2 Vliv rodinného prostředí na vývoj dítěte	23
2.3 Domov	23
2.4 Vztahy mezi generacemi	25
2.5 Změny v životním stylu současné rodiny, proměny rodiny v historii.....	27
2.6 Rodinné svátky a oslavy	29
II. PRAKTICKÁ ČÁST	31
4. CÍLE VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ.....	31
4.1 Stanovení výzkumných otázek	31
5. METODIKA	32
5.1 Metody kvalitativního výzkumu	32
5.2 Výzkumný soubor.....	33
6. VÝSLEDKY ŠETŘENÍ	35
7. DISKUSE.....	56
ZÁVĚR	58
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	60
SEZNAM PŘÍLOH	63

ÚVOD

Jako téma pro svoji bakalářskou práci jsem si vybrala svátky a tradice v současné rodině s předškolními dětmi. Vždyť právě díky oslavám a dodržování tradic máme možnost prožívat krásné okamžiky se svými dětmi a blízkými. Již naši předkové slavili během roku bezpočet svátků a to nejen v rodině, ale i široké společnosti. Domnívám se, že tradice, které nám zde minulé generace přenechaly, mají své kouzlo a k současné době v určité formě patří.

Každý den v našem životě je jiný. Většinou si ani nestihneme uvědomit, že jsme něco výjimečného prožili. V přírodě i v životě nás všech je každý den jedinečný. Podle ročních období se příroda mění, v létě jsou dny dlouhé a slunečné, v zimě krátké a často ponuré. Některé dny jsou teplé, jiné prší anebo mrzne.

I v životě člověka nenajdeme dva dny totožné. Už první den, kdy byl každý z nás počat, je něčím výjimečný. Můžeme ho nazvat dnem svátečním, protože vznikl nový život. Od tohoto okamžiku bude ten malý človíček prožívat časy všední, ale i časy sváteční. Dny obyčejné, tedy ty všední, kterých je v životě každého z nás více, mají ale velkou cenu. Ani jeden z nich nemůžeme považovat za zbytečný. Vždyť každý z nich nás něčím obohatí a posune nás dál.

Dny sváteční jsou jiné. Přiřkládáme jim větší význam a důležitost. Každý z nás si pod svátečním dnem představuje něco jiného. Pro jednoho to může být čas strávený s rodinou či kamarády. Pro druhého zase relaxace v přírodě nebo nedělní návštěva kostela. A pak sem patří dny, které společnost považuje za slavnostní. Liší se podle kultur a národů, ale najdeme je všude. Na tyto svátky se těšíme a díky nim můžeme prožít pocit naplněného očekávání. A pokud je prožíváme se svými nejbližšími, kde je nám dobře a dýchá na nás teplo domova, tak se tento pocit ještě násobí.

I v dnešní moderní době, která nese často přívlastek uspěchaná, mají podle mě svátky a tradice své místo. Přinášejí do našich srdcí klid a kouzlo, které jsme možná v dětství prožívali my. Nyní se snažíme umožnit zažít tyto pocity našim dětem. Svátky se objevují v životě každého z nás v pravidelných intervalech a tím jsou pro nás něčím pevným a stálým. Něčím co nám přináší jistotu a řád.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1. SVÁTKY A TRADICE

Tato rozsáhlá kapitola se týká svátků a tradic z pohledu historie i současnosti. S nimi se pojí i různé rituály a hodnoty.

1.1 Historie a současnost svátků a tradic

V úvodu své práce považuji za důležité zamyslet se nad tím, kde mají svátky a tradice svůj původ. Je zapotřebí hledat odpověď v historii lidové kultury naší společnosti.

Motlová (2010) ve své knize objasňuje počátky vzniku prvotních obřadů a zvyků. Uvádí, že život našich předků byl závislý na rytmu přírody v jednotlivých ročních obdobích. Rytmus přírody dával charakter i jednotlivým dnům v roce. Závislost na přírodě se odrazila v jejich vztahu k zemi, vodě, slunci. Lidé s mocností přírody nebojovali, ale chtěli si ji naklonit a projevenou úctou usilovali o její přízeň. S tím souviselo i mnoho obřadů a zvyků spojených se zdravím, úrodou a plodností dobytka.

Podrobnější vysvětlení má Smolková (2009, s. 4), která vyzdvihuje význam slunce pro obživu člověka a uvádí, že „*tradiční svátky roku byly oslavy spojené s působením Slunce, tedy oslavy zimního a letního slunovratu. Naši dávní předkové vnímali Slunce jako živou bytost, která se k nám buď přiklání a projevuje nám tím svou přízeň, nebo se od Země odklání a člověk musí vyvinout úsilí, aby si znovu její přízeň zasloužil. Základem většiny slavností je tedy prosba nebo projev díky za úrodu a jiné dary matky Země.*”

K historii svátků a tradic se vyjadřuje i Šottnerová (2009, s. 7), autorka mnoha knih věnovaných tomuto tématu. Píše, že „*lidová obřadnost - tradice, zvyky a rituály člověka provázejí od pradávna. Byly silným prostředkem ke stmelování rodiny, obce i celého národa.*” Tyto obřadnosti se vztahovaly k víře, různým legendám a přírodě. V průběhu staletí byly mnohé zapomenuty a dochoval se jen zlomek těch, které přinášejí člověku zábavu a radost. Stejně tak i Langhammerová (2008) uvádí, že převážně pro lid žijící na venkově bylo ve spojení s lidovými tradicemi zásadní střídání ročních dob. To však bylo bráno volněji a nevázano se přímo na datum. Na vše měla vliv daná situace

a aktuální počasí. Významné v kalendáři byly církevní svátky jako Vánoce, Velikonoce, Letnice a další. Podle toho, jak významný byl svátek, tak dlouhé byly přípravy na něj. Dny spojené s oslavou určitého patrona sloužily jako opěrné body v průběhu roku.

Historii lidových zvyků a oslav se věnuje Motlová (2010, s. 7) ve své knize Český rok od jara do zimy, jenž získala ocenění Zlatá stuha SUK 2010. U našich předků byly kulty slunce, země a vody silně zakořeněny. Církev hledala způsoby, jak tyto „pohanské“ slavnosti zrušit a lidem přinést svátky nové. Časem se toto povedlo, ale i tak můžeme *„v křesťanských obřadech rozpoznat stopy původních rituálů.“* Následně církev sestavila svůj vlastní kalendář se jmény světců, a ten se stal základem pro hospodářský rok. Věřící lid však propojil některé církevní svátky s bujarými oslavami, zvyky, pověrami a magickými rituály. Ty se poté dědily z generace na generaci. Následně část lidových zvyků, které církev doposud tolerovala v době husitství, zanikla. Stejně tomu bylo i v období baroka. I když církev vyžadovala oslavy jen určených svátků, lidé stále udržovali zvyky, které mají původ v předkřesťanských dobách. Postupně se v 19. století začíná objevovat v lidových tradicích vliv národního obrození a městské kultury. Vědci a literáti se začínají zajímat o *„hmotnou, slovesnou a duchovní kulturu českého lidu, o její vznik, vývoj, funkčnost a krajové varianty projevů.“* Ve 20. století se vlivem průmyslu a technických vymožeností život na venkově značně změnil. Lidové tradice se opět vytrácely, popřípadě se změnil jejich význam a forma. Nicméně i přesto jsme si do nového tisíciletí přenesli spoustu krásných tradic, které se stávají součástí našich životů.

Otázkou tradic v současné společnosti se zabývá Langhammerová (2008, s. 6), odbornice na tradiční lidovou kulturu, která uvádí, že *„v současné době se může zdát, že tradice, zejména však lidové zvyky, rychle odcházejí ze scény běžného života. V jistém smyslu je to záležitost obecná, spojená s civilizací a Evropou.“* Podle ní však v naší zemi stále přetrvávají duchovní hodnoty, které naše společnost zdělila od svých předků. V průběhu roku je většinou nevnímáme, ale ve většině rodin se pojí s nejznámějšími svátky v roce a to Vánocemi a Velikonocemi. Některé regiony však dodržují během roku další tradice, které byly pro naše předky samozřejmostí. Dnes jsou často

spojovány s turistikou a kulturním děním v obci, jedná se například o masopust, pálení čarodějnic, stavění májů, jízdu králů, poutě, posvícení, hody a další.

Je velmi slibné, že u nás v posledních letech vzniká celá řada institucí a spolků, které se věnují zachování a předávání lidových tradic a národních kulturních hodnot. Autorka zastává názor, že už děti předškolního věku by měly být prostřednictvím hry, která je pro tento věk nejpřirozenější, seznamovány s lidovou kulturou. Následně se lidové tradice mohou promítat do různých her a aktivit obvyklých pro dětské období. *„Lidová kultura je pamětí národa, lidové tance, písně, slovesnost, zvyky a předměty jsou cenným dědictvím, které může být zdrojem poznání, radosti a tvořivé inspirace i pro současného člověka“* (Šottnerová, 2009, s. 7). Dokladem toho může být zapsání národních tradic na Seznam nemateriálních statků tradiční lidové kultury České republiky. Od roku 2009 je zde zapsán Slovácký verbuňk, Vesnické masopustní obchůzky a masky na Hlinecku, Jízda králů na jihovýchodě České republiky a Sokolnictví. Od roku 2011 se seznam rozšířil o Myslivost a od roku 2012 do uvedeného seznamu patří i Valašský odzemek, Vodění Jidáše a Východočeské loutkářství (www.lidovakultura.cz).

1. 2 Oslavy a dodržování tradic jako slavnostní rituály

O historickém původu rituálů se vyjadřuje Gjuričová (2001, s. 20), která uvádí, že *„rituály, v původním smyslu obřady jsou staré jako lidstvo samo.“* Kunze a Salamander (2011, s. 11) vysvětlují, že pojem „rituál“ vznikl z latinského slova „ritus“, které označuje *„zvyklost projevující se v řeči, gestech a jednání, popřípadě počínání podléhající určitým pravidlům a realizované v určitém sledu.“* Jiné vysvětlení má Kaufmanová-Huberová (1998, s. 9), která ve své knize definuje rituál jako *„slavnostní náboženské nebo i světské ceremonie, které probíhají podle přesně stanoveného schématu.“* Všechny rituály probíhají podle určitých pravidel, které se dlouhodobě nemění. Rituály byly v minulosti součástí lidského života a pomáhaly jedinci vyrovnat se s mnoha krizemi. Mohou mít nejen pozitivní přínos, ale i negativní.

Znaky, kterými se rituály vyznačují, jmenuje Kunze a Salamander (2011, s. 9). *„Rituály mají svůj pevně daný průběh, podléhají určitým pravidlům a nebo schématům,*

určité způsoby chování se v jistých situacích opakují, lze je provádět jako naučené, nebo naopak nevědomé, průběh je (s výjimkou počáteční fáze praktikování) dobře známou záležitostí a smysl není uchopitelný logicky, nýbrž spočívá ve faktu, že rituály jsou uznávány a zachovávány."

Rituály pomáhají rodinu utužovat. Rodina je jedinečná svojí vnitřní jednotou a rituály jí k jejímu nalezení pomáhají. A tak si rodiče přinášejí do nového domova různé rodinné tradice, které poznali v dětství a snaží se je svým dětem přiblížit. Díky tomu dochází k posilování rodinných svazků. Rituály však mohou mít na jedince i negativní vliv a například u dětí mohou zabraňovat potřebnému vývoji, jak uvádí Kunze a Salamander (2011). Stává se to tehdy, kdy v rituálech nenacházíme smysl a ty se pro nás stávají bezobsažnými. Poté je vykonáváme bez vnitřního opodstatnění a jaksí rutinně. Pro děti tak mohou mít formu určité manipulace a nepřinášejí jim tudíž žádnou důvěru a jistotu. O rituálech, které vývoj jedince brzdí, píše i Kaufmanová-Huberová (1998, s. 60 - 61), řadí sem „*nutkavé rituální jednání*“, které slouží k potlačení strachu před čímsi novým. Jako další rituály, které mají na dítě negativní vliv, jmenuje autorka „*vnucené rituály, které pro dítě nic neznamenaí*“ a mohou u jedince způsobit nesmírné problémy. Proto by citlivé okolí mělo poznat, co se dítěti nelíbí, čemu se slovně nebo chováním brání a tyto rituály odbourat.

Rituály, které tvoří různé sváteční okamžiky během roku, mají tyto funkce: napomáhají jedinci orientovat se v čase, poskytují mu bezpečí, posilují u něj pocit vlastní hodnoty a sounáležitosti k většímu celku (Kaufmanová-Huberová, 1998).

Gjuričová (2001) ve svém článku píše, že rituály v českých rodinách zachycují často fotografie. Bývají na nich zdokumentovány radostné události jako například svatba, narození potomka, oslavy narozenin, oslavy tradičních svátků a fotografie zachycující vstup dítěte do školy a ukončení studia.

Pokud se však zaměříme na starodávné rituály, které byly spojeny s oslavami v rodině, tak nejstarším rituálem, který dostal obecnou závaznost, bylo pohřbívání mrtvých. V minulosti mělo pohřbívání určitý řád, při kterém se lidé měli možnost se zemřelým rozloučit a tím se lépe vyrovnat se ztrátou. V současnosti je pro loučení velmi málo místa „*a po krátkém pohřbu nejsou další kroky loučení ritualizovány,*

truchlící člověk zůstává často osamělý, protože lidé v jeho okolí nevědí, jak se chovat" (Gjuričová, 2001, s. 20).

Některé důvody, proč je pro děti důležité setkávat se s rituály, popisuje Kunze a Salamander (2011, s. 104 - 105). Ve své knize uvádí, že díky rituálům nám svátky přináší nezapomenutelné zážitky, na které budeme vzpomínat po celý život. Jsou často důvodem sejít se s celou rodinou a přáteli. Většina oslav má pravidelný a shodný průběh, což zajišťuje pocit jistoty a kontinuity. „*Malé děti milují důvěrně známé tradice*“ a budou vždy dávat pozor, aby vše probíhalo stejně jako loni. Jedná se většinou o rodinné oslavy, které „*posilují pocit sounáležitosti a potvrzují význam a výjimečnost každé rodiny.*“ Dnes žije společně s prarodiči jen velmi málo rodin. Právě rodinné oslavy mohou být důvodem, kdy se sejdou všichni členové rozšířené rodiny. Hlavně pro děti je to důležitý okamžik, neboť se seznamuje s příbuzenstvem a tradicemi své rodiny. Dříve se scházelo celé příbuzenstvo při spoustě oslav, kupříkladu při svatbách, křtinách nebo pohřbech. V dnešní době tomu tak většinou není a tak například oslavy narozenin, Vánoc a Velikonoc mohou být okamžikem, které rodinu posílí tím, že bude pohromadě.

O vytvoření vlastních rodinných rituálů píše Kaufmanová-Huberová (1998). Pozastavuje se nad tím, že současná doba odhazuje staré tradice, protože ztratily smysl. Patří sem i rodinné slavnosti. Pokud rodina nechce přijmout dřívější tradice, měla by si najít své vlastní rituály. Takové, které se budou pravidelně opakovat a respektovat pocity všech zúčastněných.

1. 3 Život na vesnici a ve městě ve vztahu k svátkům a tradicím

V úvodu této kapitoly je nutné vymezit si základní pojmy, které se pojí s charakteristikou vesnice a města. Všeobecná encyklopedie Univerzum - 4. díl (2002, s. 582) definuje pojem **vesnice** jako „*převážně zemědělské sídliště na venkově.*“ Dnes je však často přetvořena působením technizace a městským vlivem. Stává se tak bydlíštěm dělníků, kteří denně dojíždějí za prací do okolních měst. Oproti tomu **město** je definováno ve Všeobecné encyklopedii Univerzum - 3. díl (2002, s. 106) jako „*velké sídliště vyznačující se vysokou hustotou osídlení, rozsáhlou dělbou práce a koncentrací*

obchodu, průmyslu, soukromých a veřejných služeb." Pro správné pochopení pojmů je potřeba definovat ještě termín **sídliště**, který znamená „*územně vymezené seskupení trvalých lidských obydlí, místo k hromadnému obývání.*" V dávné minulosti označení pro zaniklou pravěkou osadu. Dnes se často takto označují komplexy domů na okraji měst (Všeobecná encyklopedie Univerzum - 4. díl, 2002, s. 101).

Veselá (2000, s. 7) se v úvodu své knihy zabývá proměnou vesnice a města v minulých desetiletích. Moderní doba nám přinesla do životů překvapivý luxus a pohodlí v podobě moderní techniky. Druhou stranou mince však je stres, deprese a civilizační choroby. Negativa moderní doby se mnohem více spojují s životem ve městech. Proto se někteří lidé stěhují na venkov nebo alespoň zde tráví volný čas na chatách a chalupách. Podle autorky „*všichni pocházíme z vesnice a je to venkov, který nás stále okouzluje, přitahuje a inspiruje. Probouzí v nás romantické touhy, i když život venkovského člověka měl k romantice věru daleko.*" Náš venkov má nenapodobitelný ráz a malebnost. Již naši prapředci vybírali pro stavbu domů taková místa, která nenaruší ráz krajiny. Jejich obydlí byla účelová, přizpůsobená druhu hospodaření. Vliv na stavbu mělo rozdělení pozemků, klimatické podmínky dané oblasti, ale i zdroje vody a přírodních materiálů v okolí, jako dřeva a kamene. Každá vesnice v minulosti měla své centrum dění. Tím centrem byla náves, kde stával kostel, rychta, hospoda, škola, kovárna, kupecký krám a obyčejně i obecní studna.

Zde se lidé společně scházeli například o poutích, jarmarcích, masopustních a dožínkových slavnostech. Za krásných letních večerů se na návsi besedovalo a zpívalo. Návsi vedly obchodní cesty, po kterých sem přijížděli se svým zbožím obchodníci z okolí. Na vesnici žili lidé majetkově a společensky rozdílní. Společenství tvořili sedláci, chalupníci, čeledíni, děvečky a podruhové. Pod obcí byl pak zaměstnaný učitel, pastýř a ponocný. K velkým změnám došlo od poloviny 18. století, kdy do vesnic přicházeli drobní řemeslníci a chalupníci, kteří si stavěli svá obydlí na různých místech ve vesnici i v jejím okolí. Tuto nepřehlednou situaci vyřešila v roce 1771 Marie Terezie svým nařízením o číslování domů. Rok 1848, ve kterém byla zrušena robota, byl pro venkovany podstatným. Ti se stali právoplatnými občany a změnil se jim celý život. Postupně začali na svém hospodaření bohatnout a v souvislosti s tím měnit i svá obydlí.

Kostel a zvonice měly od nepaměti pro lid na vesnici velký význam. Vesničané se v kostele scházeli nejen při pravidelných mších, ale i oslavách významných církevních svátků. Důležitost zvonice byla v ohlašování nebezpečí a požárů v obci a ohlašování úmrtí. V hospodě neboli krčmě se projednávali obecní záležitosti, sousedé tu diskutovali a odehrávalo se zde mnoho vesnických slavností a tancovaček. Svoji působnost zde často mělo i ochotnické divadlo.

„Život na vesnici plynul celá staletí prakticky beze změn, podřízen pouze pravidelnému cyklu dne a noci a cyklům ročních období roku. Tady se rodily návyky a tradice, kterých se venkovan jen těžko vzdával a stejně tak jen velmi pomalu přijímal nové“ (Veselá, 2000, s. 12). Stejně tak i Šottnerová (2009) připomíná, že oslavy většiny svátků a tradic jsou spojeny s vesnickým prostředím, kde život lidí a jejich práce v zemědělství byla úzce spjata s přírodou.

Své nezastupitelné místo ve společnosti mají i oslavy světců a patronů. Ti byli za své mimořádné činy a zázraky prohlášeni za svaté. Lidé jim zasvětili kaple a kostely a ve spojení s venkovským hospodařením k jejich datu výročí vymysleli množství pranostik. Tito svatí byli bráni v lidové víře jako prostředníci mezi člověkem a Bohem. Byli přijímáni jako osobní ochránci a jejich obrázky a sošky sloužily k ochraně domovů. A tak své patrony mají státy, města, cechy řemeslníků, ale i jiná povolání. Každý světec má svůj atribut, který ho v životě charakterizoval a podle kterého můžeme určit jeho totožnost. Například sošku svatého Floriana můžeme najít v minulosti v mnoha staveních. Je uctíván jako ochránce před požáry a patronem hasičů, kominíků, zedníků a hrnčírů. Je zobrazován s přilbicí na hlavě, s korouhví nebo kopím v levé ruce a vědrem s vodou v pravé ruce. Od poloviny 19. století se začaly zakládat hasičské sbory. Na vesnicích se tyto spolky staly důležitými také v oblasti společenského života. V minulosti, ale často i v dnešní době udržují v obcích tradiční zvyky, například masopust, pálení čarodějnic a stavění májů a pořádají různé taneční zábavy (Motlová, 2010).

Z těchto poznatků a vlastních zkušeností vyplývá, že život na venkově je na oslavy a dodržování tradic bohatší, neboť v minulosti se k životu na venkově vázalo velké množství obřadů, které se v určité podobě zachovaly až do současnosti.

1.4 Výchova k hodnotám s využitím svátků a tradic

1.4.1 Klasifikace hodnot

Každá společnost se v každé době snaží ovlivňovat mladou generaci v oblasti vnímání a respektování hodnot. Vyspělost dané společnosti měla vliv na utváření a upřednostnění hodnot. Průcha (2009, s. 834) definuje pojem hodnota jako „*ocenění čehokoliv, jak ve smyslu materiálním, tak duchovním.*“ Studium hodnot se zabývá axiologie. Její náplní je zkoumání „*vzniku, fungování a proměn morálních, estetických, ekonomických, náboženských nebo politických hodnot.*“

Ve Všeobecné encyklopedii Universum - 4. díl (2002, s. 159) je hodnota obecně definována jako „*to, kvůli čemu o něco usilujeme, něco uskutečňujeme.*“

Mnoho lidí se snaží hodnoty nějakým způsobem třídit a kategorizovat. Linda a Richard Eyrovi (2007) dělí hodnoty do dvou základních skupin.

- Hodnoty bytí - poctivost, odvaha, mírumilovnost, samostatnost a výkonnost, sebekázeň a střídmost, věrnost a zdrženlivost
- Hodnoty dávání - oddanost a spolehlivost, respekt a úcta, láska, nesobeckost a citlivost, vlídnost a srdečnost, spravedlnost a odpuštění

Jiné druhy dělení podle různých autorů uvádí v Pedagogické encyklopedii Průcha (2009, s. 834). Například Kučerová dělí hodnoty do třech základních skupin a to na:

- Přírodní hodnoty - dělené ještě na hodnoty vitální a sociální
- Civilizační hodnoty
- Duchovní hodnoty

1.4.2 Morální hodnoty

Čáp a Mareš (2001, s. 338 - 339) uvádějí, že společnost posuzuje jednání a chování jedince podle toho, zda je morální či nemorální. „*Z morálního hlediska se posuzuje jednání a vztahy k jednotlivým osobám, skupinám, společnosti, ale také ke zvířatům, přírodě, životnímu prostředí i věcem, které slouží druhým lidem i společnosti. Za*

nemorální se považuje týrání zvířat, narušování životního prostředí, krádeže, vandalismus aj."

Pojem morálka, který je zde v různých souvislostech jmenován, definuje Všeobecná encyklopedii Universum - 3. díl (2002, s. 171) jako *„systém hodnotových představ a příkazů, který třídí jednání a předpisy podle dobra a zla."* Morálka je součástí kultury každého národa, a proto je v různých zemích odlišná, mění se zde i v průběhu historie daného státu. Ze sociologického pohledu morálka reguluje vzájemné vztahy lidí, *„určuje co je dobré a špatné, správné a nesprávné nikoliv z hlediska bezprostředního prospěchu jednajícího, ale z hlediska obecně platných principů, hodnot, které sdílí daná kultura, civilizace."*

Čáp a Mareš (2001, s. 339) uvádějí, že z psychologického a výchovného hlediska je pro jedince důležité řešení různých situací z morálního hlediska a následné formování osobnosti z těchto prožitků. Tyto zkušenosti jsou základem morálního jednání v budoucnosti. Tady z hlediska psychologického a výchovného *„nás zajímá morální myšlení, cítění a rozhodování i morální návyky, postoje, vlastnosti, charakter, svědomí."* Pokud mluvíme o morální problematice, používáme nejčastěji termíny charakter a svědomí. Charakter je *„soubor psychických vlastností, které jsou důležité z hlediska morálního a společenského."* Můžeme sem zařadit například vztah k lidem (afiliace - kladný vztah a hostilita - záporný vztah, altruismus - nezištné jednání ve prospěch druhých a egoismus - prosazování vlastního zájmu či stavění sebe do popředí), dále svědomitost, pracovitost, vytrvalost, odpovědnost, sebeovládání a další. Svědomí autoři definují jako *„vnitřní subsystém morální sebekontroly a autoregulace."* Tradiční náboženské názory mluví o vnitřním hlasu, který napovídá jedinci, jak se chovat. Pokud překročí morální normu, dostaví se u něj pocit viny a hříšnosti. S. Freund vysvětloval vznik svědomí jako *„zvnitřnění rodičovských příkazů a zákazů."*

Jedinec se však může chovat i amorálně, kdy si počíná, jako by žádné svědomí vůbec neměl a bývá tak označován za morálního psychopata (Čáp a Mareš, 2001, s. 340).

Morální vývoj jedince (Průcha, Walterová, Mareš, 1998, s. 135) popisují autoři jako *„vývoj morálního charakteru a svědomí jedince během života."* Ovlivňuje ho věk

jedince, zvláštnosti osobnosti a obzvláště výchova v rodině, sociální prostředí a normy, které daná společnost uznává.

Čáp a Mareš (2001, s. 341) píší o zásadních poznatcích, ke kterým svým výzkumem došel J. Piaget. Zásadním význam ve vývoji morálky dítěte jsou vztahy k rodičům a následně k vrstevníkům, kdy se jedinec učí „*poznávat a respektovat rozdíly mezi lidmi, učí se rozmanitým formám komunikace, dodržování pravidel a také jejich vyžadování od druhých účastníků.*“ Na Piageta navázal L. Kohlberg a vypracoval koncepci vývoje morálního usuzování. Popsal tři hlavní stadia morálního vývoje, které dále rozčlenil na šest dílčích stadií.

- Předkonvenční úroveň - chování bez ohledu na druhé, měřítkem je odměna nebo trest
- Konvenční úroveň - chování závislé na výchově a požadavcích společnosti
- Postkonvenční úroveň - chování závislé na pochopení a přijetí zásad, které vnitřně ovlivňují jednání mladistvého

Proč je důležité učit děti uznávat základní morální hodnoty, vysvětlují ve své knize Linda a Richard Eyrovi (2007, s. 8). Výchova k hodnotám je „*nejdůležitější a nejefektivnější způsob výchovy, jakým můžeme přispět k tomu, aby se v životě cítily šťastné.*“ Podle nich je chování podle určitých morálních zásad základem spokojenosti a štěstí, což je ověřeno mnoha generacemi před námi.

1.4.3 Hodnoty ve svátcích a tradicích

„*Lidová kultura je nevyčerpatelnou pokladnicí inspirace, uchovává to nejlepší, co předkové vytvořili.*“ Můžeme sem zařadit nejen hmotné předměty jako například lidové kroje, nábytek, plastiky, ale „*především stále platné normy etické, morální a národní.*“ Toto vše je pro nás zásadní pro pochopení lidové kultury a „*české a moravské národní duše.*“ (Vondruška, 2005, s. 2).

Z uvedených poznatků můžeme konstatovat, že žijeme v zemi, která má velmi bohatou lidovou kulturu, kam patří například různé svátky a s nimi spojené tradice. Ty nám mohou určitým způsobem pomoci při výchově našich dětí, budoucích občanů,

kteří budou jednou rozhodovat o našem státu, ale třeba i o celé planetě. Nejen oslavy, které mají původ v pohanských dobách, ale hlavně duchovní svátky mají v sobě určité poselství spojené s hodnotami. Většina je spojena s oslavami v rodině, což je pro dítě velice důležité. Rodiče jsou pro dítě vzorem a mají mu jít v životě příkladem. Hlavně v oblasti přijímání hodnot má postoj rodičů velký vliv.

Ve spoustě svátků se například objevuje hodnota spojená s obdarováváním. I my v současnosti dáváme svým blízkým různé dárky. V lidových tradicích můžeme obdarovávání najít například u Tří králů, kteří přinášeli Ježíškovi vzácné dary. Dále při obdarovávání milenců na svátek svatého Valentina, při masopustu vítají lidé průvod pohoštění, při různých tradicích dostávají koledníci koledu a nesmíme zapomenout na vánoční svátky, které má většina z nás s obdarováváním spojené nejvíce. Oslavy narozenin a jmenin, svátky matek a dětí jsou také velice vhodné pro to, jak dítěti ukázat, jakým způsobem obdarovat nejen je samotné, ale hlavně své blízké, které máme rádi a vážíme si jich. Problémy, které jsou spojeny s obdarováváním většiny dětí se zabývají Prekopová a Schweizerová (2012, s. 114), které uvádějí, že u dětí *„zřetelně pociťujeme nedostatek vděčnosti.“* Důvodů pro to může být mnoho. Například automatické očekávání dárků od každé návštěvy či nevhodně zvolené dárky, špatné příklady ze strany rodičů a malé zkušenosti s obdarováváním druhých. Autorky upozorňují na minulou dobu, kdy dárků bylo málo a většinou na sobě nesly stopu dárce. V současném blahobytu zdůrazňujeme materiální hodnotu dárku před tím, zda je v dárku poznatelný dárce a jeho láska k nám. Velice důležité pro malé dítě je, *„aby byl každý dárek oslavován, aby dítě vědělo, při jaké příležitosti ho dostává a aby v dárku poznalo dárce“* (Prekopová, Schweizerová, 2012, s. 116). Jak je pro dítě dárek cenný určuje hlavně to, kolik zážitků je s ním spojeno. Základem pro budoucí správné obdarovávání je společný zájem o příležitosti, kdy dárky dávat. Dítě by se na dárku mělo podílet a následně ho se všemi náležitostmi předat. Tím dojde k jistému spojení s dárkem a díky němu získání vztahu k obdarovanému.

1. 5 Naše svátky a tradice, jejich historický původ a zvyky s nimi spojené

1.5.1 Vymezení pojmů

*„**Svátek** je den se zvláštním náboženským nebo společenským významem, který se pravidelně opakuje a slaví, často podle tradičního rituálu. Svátek je ve všech kulturách slavnostní den, kdy se nepracuje a společně slaví“* (Wikipedie, 2013).

*„**Slavnost** je zvláštní nebo mimořádná společenská událost, která bývá zpravidla pořádána na oslavu či vzpomínku na nějakou konkrétní osobu. Slavnosti mohou být také pořádány k připomenutí nějaké významné společenské události (narozeniny, svátek, výročí).“* Mají různou formu, mohou být v duchu soukromé a uzavřené oslavy až po lidovou veřejnou veselici. Slavnosti se často spojují s různorodými typy společenských obřadů a konzumací jídla a pití (Wikipedie, 2014).

*„**Tradice** se chápe obvykle, jako předávání celku poznání, schopností, obyčejů a mravů kultury nebo skupiny. Tradice je z tohoto pohledu kulturním dědictvím, které se předává z generace na generaci“* (Wikipedie, 2013).

*„**Zvyk nebo zvyklost** je ustálený vzorec chování jednotlivce nebo členů určitého společenství. Společenské zvyky a obyčeje jsou v určité společnosti nebo společenství zavedené a více méně vyžadované vzorce jednání, které však nemají žádné vážnější zdůvodnění, praktické, mravní ani náboženské. I zvyky však mají značný význam pro společenskou soudržnost, protože si jimi lidé (mimovolně) dávají najevo, že patří do dané společnosti a že se na ně lze aspoň do jisté míry spolehnout. Lidové zvyky jsou významným předmětem etnografie“* (Wikipedie, 2014).

Během staletí se měnil duchovní život lidí, zvyky a způsob zábavy. Je to spojeno se změnami společnosti, jiným myšlením a způsobem života. *„Tradice není železná košile a žádná společnost nedokáže konzervovat odkaz předků beze změn, i když by si to třeba lidé přáli. Pouze silný a sebevědomý národ si dokáže v toku času udržet svůj nezaměnitelný styl a charakter“* (Vondruška, 2005, s. 93).

Některé svátky či obyčeje nějak slavíme, ale většinou o nich víme jen málo. Vše je jen povrchní a bez prožitku. Svatky a tradice jsou cenným dědictvím, které může být zdrojem poznání, radosti a tvořivé inspirace (Šottnerová, 2009).

1.5.2 Nejznámější svátky v průběhu roku

- Nový rok (1. ledna) - tento den je důležitým předělem času, spojený s nadějí v lepší časy
- Tři králové (6. ledna) - tradiční tříkrálové obchůzky pomalu nahrazují charitativní sbírky
- Hromnice (2. února) - připomínají konec vánoční doby
- Svatý Valentýn (14. února) - svátek všech zamilovaných, symbolizuje lásku a věrnost
- Karnevaly - zábavná odpoledne pro děti v maskách, spojená s hudbou a soutěžemi
- Masopust - pojí se s veselím, jídlem a pitím, končí tradiční obchůzkou masek
- Velikonoce - nejvýznamnější křesťanský svátek, spojený s oslavami příchodu jara
- MDŽ (8. března) - svátek všech žen spojený většinou s květinovými dary
- Apríl (1. dubna) - den, kdy jsou povoleny dělat různé žerty a legrácky
- Filipojakubská noc (pálení čarodějnic) - tradice spojená s pálením velkých ohňů a nově s lampionovými průvody
- Máje (1. května) - čas společného stavění máje na vesnici i ve městě
- Den matek (2. květnová neděle) - oslava ženy, jako dárkyně života
- Mezinárodní den dětí (1. června) - různé oslavy spojené se svátkem dětí
- Letnice - charakterizují je lidové obyčeje, jako Jízda králů, Čistění studánek, Královničky a Honění krále
- Poutě - pouťové oslavy vztahující se k výročí světce, kterému byl zasvěcen místní kostel
- Svatý Václav (28. září) - oslavy patrona Českého státu a svatováclavské poutě a posvícení

- Posvícení a hody - společná rodinná oslava spojená s dobrým jídlem a pitím
- Halloween (31. října) - obchůzky bájných bytostí po okolí a výzdoba obydlí pomocí dýní a svíček
- Památka zesnulých (2. listopadu) - vzpomínka na zemřelé ve formě výzdoby hrobů a rozsvěcení svíček
- Svatý Martin (11. listopadu) - průvod a posvícení, na kterém nechyběla pečená husa, koláče, martinské rohlíky a víno
- Advent - období příprav na vánoční svátky, které se pojí s různými tradicemi a kulturními akcemi
- Svatý Mikuláš (5. prosince) - návštěva Mikuláše a jeho družiny v rodinách spojená s nadílkou
- Štědrý den (24. prosince) - pro většinu lidí nejkrásnější svátek v roce spojený se spoustou zvyků
- Boží hod vánoční (25. prosince) - někde oslava narození Spasitele, jinde rodinná setkání
- Svatý Štěpán (26. prosince) - den spojený v minulosti s koledou, dnes většinou s návštěvami v rodině
- Svatý Silvestr (31. prosince) - rozloučení se starým rokem formou zábavy, dobrého jídla a pití (Šottnerová, 2009)

Nad budoucností našeho národa se zamýšlí Šottnerová (2009, s. 7), která píše, že *„chceme li, aby náš národ žil, musíme už v dětech vzbuzovat národní povědomí a zajistit předávání našich tradic z generace na generaci.“*

2. RODINA A JEJÍ CHARAKTERISTIKA V NÁVAZNOSTI NA PŘEDCHOZÍ GENERACE

Jelikož moje bakalářská práce se týká oslav a tradic v současné rodině, považuji za nutné uvést zde o ní základní informace. Vždyť rodina je nejdůležitějším místem, kde se tradice dodržují a postupně předávají z generace na generaci.

„Téma rodiny je stále živé a zdá se, že dost neprobádané. I přes mnohé katastrofické vize a předpovědi o klesající soudržnosti dnešní rodiny, o hrozbách plynoucích z rozvolněnosti manželských vztahů a nárůstů rozvodů, zůstává rodina stále nejvýznamnějším opěrným bodem a institucí socializace člověka“ (Francois de Singly, 1999, s. 7).

2.1 Definice rodiny

Rodina je nejstarší lidskou společenskou institucí. Jak uvádí světově uznávaný dětský psycholog Zdeněk Matějček (1994), rodina v minulosti vznikla z důvodu rozmnožování a z potřeby ochraňovat, učit a vzdělávat své potomstvo pro budoucí život. Jiné vysvětlení má Mucha (2007, s. 180), který definuje rodinu jako *„skupinu osob přímo spjatých příbuzenskými vztahy, jejíž dospělí členové jsou odpovědní za výchovu dětí.“* Jandourek (2012, s. 194) ve Slovníku sociologických pojmů vymezuje rodinu jako *„skupinu osob spojenou manželstvím, pokrevním příbuzenstvím nebo adopcí. Tvoří jednu domácnost a jsou spolu ve vzájemné interakci. Obvykle jsou to manželé, rodiče, děti a sourozenci.“* „Jako společenskou instituci, která plní řadu funkcí.“, charakterizuje rodinu Opravilová (2005, s. 22). Autorka dále uvádí, že funkce se během vývoje lidstva měnily, ale vždy své místo má funkce socializační a edukační.

Z uvedených definic je jasné, že rodina je pro každého jedince velice důležitá a jen těžko nahraditelná. Ve většině se také zdůrazňuje její socializační a vzdělávací funkce a ta má přímou souvislost s předáváním tradic dalším generacím.

2.2 Vliv rodinného prostředí na vývoj dítěte

Průcha a Koťátková (2013, s. 31) uvádějí, že *„rodinné prostředí je všeobecně považováno za nejvýznamnější činitel utvářející vývoj dítěte. Má rozhodující vliv na to, jaký dospělý jedinec z dítěte vyroste.“* Podobně na důležitost rodinného prostředí nahlíží i Matějček (1989, s. 9) který říká, že *„jedním ze základních předpokladů zdravého duševního vývoje dítěte je, aby vyrůstalo v prostředí citově vřelém a stálém“* Tímto prostředím myslí místo, kde rodiče mají rádi své dítě, ale i kde se mají rádi navzájem. Jen tak bude dobrý vztah trvat po celý jejich život a *„všichni členové zde najdou přístav jistoty, odkud i děti se budou vydávat na dobrodružné výpravy za poznáním světa, ale kam se také budou vždy rády vracet.“* Také Opravilová (2002, s. 4) zdůrazňuje tuto jistotu a nahlíží na rodinu jako na *„nejvhodnější prostředí pro naplňování základních lidských potřeb, jako místo jistoty a bezpečí, kde se od dětství utváří osobnost člověka.“* Schaefferová (1995, s. 8) ve své knize přirovnává rodinu k *„seskupení jedinců, kteří se vzájemně intelektuálně, citově, duchovně, fyzicky a duševně ovlivňují.“* Podle jejího názoru se každý jedinec neustále proměňuje, a tudíž žádný okamžik v rodině není stejný. Vždy jsme o něco obohaceni a směřujeme k hlubšímu poznání.

Z těchto poznatků lze jednoznačně vyvodit závěr, že rodinné prostředí má nezastupitelný význam pro vývoj jedince. Zde se utváří nejen osobnost dítěte, ale budoucí vztahy k blízkým a svému domovu. S tím je spojeno i dodržování svátků a tradic, dědicích se z generace na generaci či nově vznikajících.

2.3 Domov

Pokud se má tato práce týkat svátků a tradic v současné rodině, tak domov zde má své nezastupitelné místo. Vždyť spousta slavností se odehrává právě doma v kruhu rodinném.

Matějček (1994, s. 9) ve svých knihách často slovo domov zmiňuje a poukazuje na jeho důležitost v životě dítěte. *„Řekneme-li domov, hned se vynoří spousta vzpomínek, myšlenek, pocitů, zpravidla pěkných, milých a hřejivých.“* Podle psychologů má toto

slovo „*velice silný emocionální náboj*“. Vždyť o domově vzniklo mnoho krásných uměleckých děl, je námětem pro básníky, hudebníky a umělce v různých oblastech. Charakteristické pro něj je kouzlo, teplo a bezpečí. Pro Opravilovou (2002, s. 5) je domov „*základní podmínkou šťastného dětství, protože dává člověku pocit bezpečí, jistoty a důvěry*.“ Vytváří se zde důvěra v lidi. Vznikají a rozvíjí se zde city. Domov dává jedinci sebedůvěru. I pro orientaci v hodnotách má domov zásadní význam. Společně s rodinou tak zásadně ovlivňuje charakter každého jedince a vlastní rodičovství v budoucnu. Schaefferová (1995, s. 26) popisuje domov z trochu jiného pohledu a zmiňuje i materiální zázemí. Podle ní každý člověk potřebuje k životu nějaké přístřeší. Je jedno, zda je to chatrč nebo palác. Musí to však být místo, kde jsme v bezpečí a vítáni, odkud můžeme odcházet, ale hlavně, kam se můžeme stále vracet. Aby to byl skutečný domov, je potřeba přidat k této stavbě někoho, kdo domov vytváří. Jsou to členové rodiny, kteří v přístřeší nacházejí teplo, ochranu a bezpečí. Vytváří se zde vzájemné vztahy, které mohou trvat po celý život.

A právě doma prožíváme se svými nejbližšími slavnostní okamžiky. Pokud spojíme domov se svátky a tradicemi, tak se nám určitě vybaví spousta vzpomínek a pocitů, které jsme doma zažili. Matějček (1994) kupříkladu zdůrazňuje Vánoce. Všichni chtějí být v tomto čase doma a nevdají jim tomu něco obětovat. Cestovat například přes půl světa, jen aby mohli být se svými nejbližšími. A doma poté společně vzpomínat na ty, kteří s nimi už nemohou být. Mladá rodina si postupně vytvoří nový domov pro své potomky a ti pak v budoucnu budou vzpomínat na své Vánoce, které jako děti prožívali.

A tak děti, které měly krásné dětství s pěkným domovem, pravděpodobně vytvoří to samé svým dětem, až nastane pravá chvíle a z nich budou rodiče. Nejen oslavy a tradice se přenáší z generace na generaci, ale i dobrý domov si mohou generace předávat. Ještě na jeden moment okolo domova Zdeněk Matějček upozorňuje. To, že si děti pozvou domů kamarády a chtějí jim ukázat své království, ukazuje na to, že se zde cítí bezpečně a hlavně příjemně. Pro rodiče je to velmi dobré znamení, které ukazuje na citové klima a srdečné vztahy, které zde panují. Vždyť domov tvoří lidé, kteří zde společně žijí.

2.4 Vztahy mezi generacemi

Rodinné kořeny každého z nás sahají daleko do minulosti ke svým předkům. Jak uvádí Hauserová-Schönerová (1996, s. 12) „*prarodiče patří do rámce našich vztahů. Patří k hnízdu, ze kterého člověk pochází.*“ V tomto hnízdě jsou ukryty součásti naší vlastní identity, a to i tehdy když ho odmítáme, ignorujeme a zatracujeme. V historii se pohled na prarodiče měnil. V různých dějinných obdobích se nahlíželo na staré lidi jinak. Podle autorky byly životní podmínky prarodičů takové, jaké v tu dobu měli příslušníci jejich rodin. Poukazuje také na národy, kde lidé žijí v jakémsi družstevním společenství a děti a staří lidé jsou zde milováni a ctěni. Zde mají prarodiče důležitou úlohu při výchově dětí a za jejich moudrost se jim projevuje uznání.

O tom, že v minulosti bylo většinou o staré občany dobře postaráno, píše Vondrušková (2010). Do poloviny 19. století neexistoval žádný zákon, který by se zabýval stářím a odchodem na odpočinek. Lidé tak odcházeli buď z důvodu nemoci, nebo protože předali hospodářství svým dětem. I přesto se už od středověku dokázala společnost o staré lidi postarat. Ať už to byly bohaté vrstvy občanů, církev, městské pokladny či bratrstva řemeslníků a cechy. Bez zajištění zůstávali lidé žijící na okraji společnosti, jako prostitutky a tuláci. Ti mohli žebrať u kostelů a dobročinní křesťané jim přispívali na obživu. Pro obyvatele byla v minulosti charita běžnou věcí se silným podtextem. Staří lidé se těšili úctě ostatních obyvatel. Nikdo nenechal trpět hladem ty, kteří se nemohli o sebe sami postarat. S rozvojem průmyslu se postupně sociální zabezpečení starých lidí přesunulo z křesťanské a lidské solidarity na úroveň státní ve formě různých pojištění.

I vztahy mezi generacemi se s dobou mění. Jak uvádí Smolová (1990) například v padesátých letech většina babiček a dědečků pomáhalo v rodinách s péčí a výchovou vnoučat. Nyní prarodiče většinou pracují i po dosažení důchodového věku a s vnoučaty svým dětem pomáhají jen dle potřeby. Autorka však upozorňuje na dva extrémní přístupy, kdy buď prarodiče dlouhodobě a systematicky pečují o vnoučata, nebo jim zase věnují minimální pozornost. Oba přístupy nejsou žádoucí a na výchovu dítěte mají negativní vliv. Změny ve vztazích v rodině se netýkají jen našeho státu, ale i dalších zemí. Mucha (2007) zmiňuje, že ve světovém měřítku se mnohé rodiny osamostatňují

a tím se vyčleňují z rozšířených rodin a příbuzenských celků. Avšak stále ve většině kultur přetrvává rozšířená rodina a tradiční forma rodinného života. Pokud se zaměříme na život v rozšířené rodině, kam patří nejen rodiče a jejich děti, ale i prarodiče a ostatní příbuzenstvo, tak podle autora již mezi rodiči a prarodiči nejsou tak pevné vazby jako v minulosti. Lidé se však dožívají vyššího věku, a tak „*mohou současně existovat hned tři blízké rodiny s manželskými páry tří generací*“ (Mucha, 2007, s. 192). V Národní zprávě o rodině z roku 2004 (s. 57) se uvádí, že z provedených výzkumů jsou evidentní „*blízké mezigenerační vztahy, vysoké ocenění mezigenerační solidarity i ochotu vzájemně si pomáhat a poskytovat podporu (vč. emocionální) v rámci širší rodiny, tedy vysokou úroveň tzv. funkcionální solidarity.*“ Nukleární rodiny a dospělí jedinci však postupně směřují k nezávislosti, což se projevuje samostatným bydlením.

Hauserová - Schönerová (1996, s. 10 - 11) zdůrazňuje, proč je důležité, aby děti měly možnost vyrůstat s prarodiči. „*Jak známo, dítě potřebuje ke svému duševnímu rozvoji nejen obvyklé výchovné prostředky, ale i laskavé doprovázení své fantazie, svých snů, svých obav.*“ Babička s dědečkem mívají na děti více času, většinou jsou velkorysí, jsou vlídnější, pokud se jedná o posouzení slabostí, rozmarů a osobitosti dítěte. „*Skrze tuto dobrotu roste v dítěti obraz důvěry, cítí jednotu se světem, ve kterém se cítí dobře. Prarodiče vnášejí do dětské duše vřelost.*“ Díky jejich vyprávění se děti seznamují s životem v minulosti, rodinnou a společenskou historií. Vnoučata většinou milují a jsou okouzlena vyprávěním prarodičů o jejich životě. Děti se tak dozvídají, že i babička a dědeček byli někdy malí a postupně vyrostli a zestárli. Povzbuzením do budoucna pro ně může být poznání, že prarodiče toho v životě hodně dokázali. Druhým poznatkem pro ně je, že v době dětství prarodičů neznali věci, které jsou pro ně dnes samozřejmé a známé. Většinou až v dospělosti si uvědomíme, že vyprávění prarodičů tvoří rodinné dějiny a je vlastně spjata s naší historií. „*Tyto obrazy si děti vryjí do mysli na celý život.*“ Dnes je obvyklé, že se ve společnosti umírání a smrt zastírá. Dítě by však mělo vědět, že s věkem člověk slábne a schází, že potřebuje opatrovnickou péči od bližních. Tato skutečnost se následně pro dítě stává samozřejmostí a v budoucnu se pravděpodobně dokáže postarat i o své rodiče. Dítě tak „*prožívá rytmus života, polaritu mezi zrozením a smrtí a přestává se jí bát.*“ Každý jednou zemřeme, a tak bychom neměli vytlačovat

umírání ze svých myšlenek a pocitů. Prarodiče jsou tak významnými průvodci v seznamování s novými a neznámými situacemi. Někteří rodiče si však nepřejí vměšování prarodičů do jejich rodiny. Jedním z důvodů může být systematické bojkotování pravidel v rodině, uplácení dětí různými věcmi, například cukrovinkami, hračkami, ale i penězi. Prarodiče také pomocí svých vnoučat prosazují své zájmy nebo vyvíjí přes vnoučata nátlak na své děti. Autorka uvádí, že někteří prarodiče mají záporné vlastnosti, kdy kritizují a šikanují své děti i vnoučata. Mnoho vnoučat si však své prarodiče nemůže užívat, protože z různých důvodů žijí od nich daleko a jejich vztahy jsou velice omezené.

Hauserová-Schönerová (1996, s. 61) ve své knize popisuje názor dětského psychologa Bruna Bettlheima, že „*smysl života mohou zprostředkovávat jednak osoby, které se o dítě starají a vychovávají je - ale i kulturní dědictví, je-li zprostředkováno správným způsobem.*“ A jsou to právě prarodiče, kteří svým vnoučatům vypráví různé příběhy a pohádky. A právě poutavé vyprávění prarodičů, kteří mají vlastní pozitivní zkušenosti s různými oslavami svátků a dodržováním tradic, může u dítěte vzbudit zájem o toto dědictví. V dospělosti tak mohou se svými partnery, ve své vlastní rodině, tyto odkazy předků realizovat.

2.5 Změny v životním stylu současné rodiny, proměny rodiny v historii

Mucha (2007, s. 189 - 190) ve své knize zdůrazňuje výzkum, který dělal sociolog Lawrence Stone. Ten sledoval vývoj rodinného života v Evropě a stanovil mu tři fáze.

- V 16. století převládaly nukleární rodiny, které tvoří žena, muž a jejich děti. Charakterizující pro ně je život v malých domácnostech, udržování úzkých vztahů s příbuznými a komunitou. Pro členy rodiny nebyly vzájemné citové vztahy a vzájemná závislost až tak důležité. Veškerá zásadní rozhodování byla podřízena zájmům rodičů, příbuzných nebo obce. Rodina neměla dlouhé trvání, děti odcházely brzy z domova a často jeden z partnerů předčasně zemřel. Byla to rodina „*navenek otevřená, málo prestižní, neemotivní, autoritářská.*“

- Od poloviny 17. století do počátků 18. století se stala nukleární rodina více vymezenou. Důraz se kladl na rodinné vztahy, na mateřskou a rodičovskou lásku. V rodinách se však začala uplatňovat vyšší autorita a pravomoc otce.
- Ve třetí fázi se již objevuje rodina, kterou známe v současnosti. Rodina vyznačuje úzké citové vazby. Kde rodiče a jejich děti mají svůj rodinný život, chrání si své soukromí a soustředí se na výchovu dětí. Vše je spojeno se svobodnou volbou partnerů a možností práce mimo svůj domov. *„V důsledku oddělení pracoviště a domova přestává být rodina místem výroby hmotných statků a stává se především místem spotřeby.“*

Změnami současné rodiny se podrobně zabývá i naše přední předškolní pedagožka Eva Opravilová (2002), která vidí příčiny proměny rodiny po roce 1989 hlavně ve výrazných společenských změnách. Nová doba s sebou přinesla změny v oblasti ekonomické, legislativní, sociální a kulturní. Tím došlo k proměně současné rodiny a jejich hodnot. Tento stav označujeme jako krizi rodiny. Souvislost má například s poklesem sňatečnosti, zvyšující se úrovní vzdělávání rodičů, emancipací a feminismem, poklesem porodnosti a s vysokou mírou rozvodovosti. Téměř shodný pohled na proměnu rodinu mají Průcha s Koťátkovou (2013), kteří ve své knize píší, že během několika desetiletí došlo v české společnosti k několika zásadním změnám v rámci rodiny. Jedná se o:

- výrazný pokles natality (počet narozených dětí)
- zvyšující se věk matek při narození prvního dítěte
- vzrůstá počet dětí narozených mimo manželství
- vysoká rozvodovost
- zaměstnanost matek
- úroveň vzdělání rodičů

Pokud se zaměříme na rodinu z pohledu oslav a dodržování tradic, tak autorka Smolková (2009, s. 3) podotýká, že slavení svátků má hluboký význam nejen pro děti, ale i dospělé. Umožní nám na něco se těšit, něco očekávat a po slavnostním okamžiku zažít pocit naplnění. Autorka také upozorňuje na problém, kdy si většina z nás může v současnosti v podstatě dopřát cokoliv a pocit naplněného očekávání se vytrácí. A tak

žijeme v nekončícím pocitu, že naše přání nebyla splněna. Nejsme uspokojeni v oblasti prožitků ani materiálních věcí. Stále se ženeme za často nikdy nenaplněným očekáváním a z života se vytrácí pocit uspokojení z dosaženého cíle. Uspokojení tohoto pocitu je ještě daleko důležitější pro zdraví a harmonický vývoj dítěte. K současné situaci v rodinách v návaznosti na oslavy se vyjadřuje i Šottnerová (2006, s. 5). *„Žijeme v době s vysokým tempem a zahlceni každodenními starostmi často nenacházíme čas zastavit se a „setkávat se“ se svými dětmi. Nebo si ho najít neumíme. Uchylujeme se k jejich odkládání k televizorům, počítačům a až příliš využíváme k jejich výchově všemožné techniky. K základnímu vzdělání patří jisté povědomí o zvycích a obyčejích našeho lidu. Jsou plné lidového moudra a pokory k životu a přírodě. A to dnešní mládeži chybí.“*

2.6 Rodinné svátky a oslavy

Ustálené rituály, obřady a rodinné oslavy mají ve společnosti stále své místo. I když je rodina někdy brána jako přežitek, nebyla zatím objevena její adekvátní náhrada. S životem v rodině se pojí řada oslav. Patří sem uvítání dítěte na svět a křestní obřad, zasnuby a svatební obřad, ale i důstojné rozloučení se členy rodiny (Skopová, 2010).

- Narození a křest - oslavy vítání novorozence na svět se během staletí měnily, ale vždy byly v duchu radosti a vděčnosti za dar života.
- Oslavy narozenin a jmenin - v dnešní době, oproti minulosti, zná každý své datum narození a jmenin. V rodinách tyto oslavy patří mezi nejčastější a nejrozšířenější.
- Oslavy spojené se vzděláváním - současné rodiny neoslavují jen ukončení středoškolského a vysokoškolského vzdělání, ale už i vzdělávání v mateřské a základní škole.
- Svatba - svatební obřady dnes mohou být na nejrůznějších místech, ale vytrácí se z nich tradiční zvyky, jako je poděkování rodičům za výchovu, požehnání do manželství a společná oslava s blízkými u velkého stolu, spojená s veselím a oslavou nového páru.

- Svátky starší generace - v rodinách se často slaví významná jubilea a výročí svateb.
- Pohřeb - úcta k zesnulému a důstojné rozloučení by mělo patřit k rodinným zvykům.

O významu rodinných oslav se zmiňuje Skopová (2010) ve své knize věnující se rodinným svátkům v minulém století. Podle ní je život bez staletých zvyklostí, rituálů a obřadů citově chudší, plochý a jednotvárný. Jsou pro společnost nenahraditelné. Nacházíme v nich historii, úctu k předkům a jejich životu.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4. CÍLE VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

Během svého života se setkáváme s různými oslavami a dodržováním rozmanitých tradic. Vztah k těmto rituálům vzniká prvotně v rodině, kde rodiče své děti seznamují s různými svátky a tradicemi. Některé se v rodině předávají z generace na generaci, jiné vznikají nově ve spojení s novou rodinou. Jako cíl mé bakalářské práce jsem si tedy vytyčila zjistit, jaké svátky a tradice slaví současná rodina s předškolními dětmi. Za důležité jsem pokládala získat podrobné údaje o průběhu jmenovaných svátků a jejich formě oslav. V praktické části jsem se tedy zaměřila na získání co nejvíce informací z této oblasti. Snažila jsem se od vybraných respondentů získat podrobné odpovědi na předem stanovené výzkumné otázky.

4.1 Stanovení výzkumných otázek

- Jaké svátky a tradice slaví současná rodina během kalendářního roku?
- Jakým způsobem se tyto svátky v rodinách slaví?
- Jakým způsobem slavili vybrané svátky rodiče současných předškolních dětí ve svém dětství?
- Jaké zvyky a tradice si převzaly současné rodiny od svých předků?
- Jaké povědomí mají rodiče a děti o původu těchto svátků a tradic?
- Do jaké míry s původem svátků seznamují své děti?
- Proč jsou pro současnou rodinu tyto zvyky a tradice důležité, v čem vidí jejich hlavní význam?
- Jak se dětem oslavy svátků a tradic líbí, co se jim na nich líbí a co by na nich popřípadě změnily?
- Jaké sváteční akce navštěvují rodiny ve svém okolí?
- Jaký názor mají rodiče na seznamování se svátky a tradicemi v MŠ?

5. METODIKA

5.1 Metody kvalitativního výzkumu

Pro zpracování praktické části bakalářské práce, jsem si zvolila metodu kvalitativního výzkumu. Důvodem bylo získání detailních a komplexních informací od respondentů. K tomu jsem využila hloubkový rozhovor s otevřenými výzkumnými otázkami.

„Termínem kvalitativní výzkum rozumíme jakýkoliv výzkum, jehož výsledků se nedosahuje pomocí statistických procedur nebo jiných způsobů kvantifikace (Švaříček, Šedová, 2007). Vzorek respondentů by neměl reprezentovat určitou populaci, ale měl by se vztahovat k určitému problému. Vzorek se netvoří ihned, ale postupně se rozšiřuje, pokud nedojde k teoretické nasycenosti, což značí, že už nedostáváme nové a nepředpokládané informace od účastníků rozhovorů. Jak uvádí Švaříček a Šedová (2007, s. 159) „rozhovor je nejčastější používanou metodou sběru dat v kvalitativním výzkumu, používá se pro něj označení hloubkový rozhovor.“ Účastníkovi výzkumu jsou pokládány otevřené otázky.

O interview v pedagogickém výzkumu se zmiňuje Chrátka (2007, s. 182), který vysvětluje, že *„interview je metoda shromažďování dat o pedagogické realitě, která spočívá v bezprostřední verbální komunikaci výzkumného pracovníka a respondenta.“* Anglický výraz interview tvoří dvě slova - *inter* znamená mezi a *view* znamená názor nebo pohled, tudíž termín interview je přesnější a výstižnější než obsahově širší český termín rozhovor. Navázání osobního kontaktu a proniknutí do motivů a postojů respondentů je považováno za výhodu oproti jiným výzkumným metodám. Během interview má výzkumný pracovník možnost sledovat reakce respondenta na kladené otázky a podle nich usměrňovat výzkum. Příjemný a uvolněný vztah, který vznikne mezi výzkumníkem a respondentem označujeme termínem *raport*.

Chrátka (2007) uvádí dělení interview podle toho, jak ho výzkumník řídí:

- Strukturované interview - přesná formulace otázek a jejich pořadí, podobá se dotazníku, ale odpovědi zaznamenává tazatel
- Nestrukturované interview - vzájemná přirozená komunikace mezi tazatelem a

respondentem, tazatel však musí vědět, jaké informace má získat, je možno vracet se zpětně k otázkám

- Polostrukturované interview - kompromis mezi výše uvedenými, možnosti různých alternativ odpovědí spojené s vysvětlením či zdůvodněním odpovědí

Vždy je podstatné se na rozhovor předem připravit. Je důležité respondentovi představit projekt, ujistit ho o anonymitě a požádat o souhlas se zaznamenáváním rozhovoru. Během úvodních jednoduchých otázek by se měla projevit empatie. Poté následují hlavní otázky, týkající se daného výzkumu (Švaříček, Šedřová, 2007).

Podle Chrástky (2007) je pro získání objektivních dat třeba brát v úvahu následující pokyny:

- zajistit vhodné podmínky s dostatkem času v přirozeném prostředí bez nežádoucích přihlížejících
- začít nejobecnějšími otázkami pro uvedení do problému
- zamezit negativním výsledkům působením psychologických faktorů
- navázat kontakt s respondentem (raport)
- pořídit přesný záznam průběhu interview

Získaná data ve formě textu rozdělíme na jednotky a každé z nich přiřadíme označení nazývané kód. Vytvoříme si seznam kódů a ty začneme následně systematicky kategorizovat. Tyto kategorie poté zpracujeme předem vybranou metodou. Nato začneme vytvářet kostru příběhu a postupně vše shrneme do výzkumné zprávy k danému problému (Švaříček, Šedřová, 2007).

5.2 Výzkumný soubor

V rámci výzkumného šetření jsem se obrátila na rodiče předškolních dětí. Jediným kritériem pro výběr výzkumného souboru bylo alespoň jedno dítě v rodině v předškolním věku. Nejprve jsem rodiče oslovila s prosbou o poskytnutí interview na dané téma. U několika se vyskytla obava z toho, že mi nebudou schopni podat

optimální odpovědi, neboť v jejich rodině se dodržuje během roku jen velmi málo oslav a tradic. Po dodatečném vysvětlení však všichni s poskytnutím interview souhlasili. Čas a místo, ve kterém interview probíhalo, jsem přizpůsobila přání respondentů. Převážná část se uskutečnila v jejich domácím prostředí, které automaticky navodilo pocit uvolnění a přirozené spontánnosti. Postupně byly dotazovaným pokládány otevřené otázky, které je evokovaly k rozvádění odpovědí a zamyšlením se nad daným tématem. Pro lepší orientaci v různých svátcích a tradicích během kalendářního roku jim bylo umožněno nahlédnout do předem připraveného seznamu. Jednotlivá interview jsem vedla v průběhu prosince a ledna a jejich délka se pohybovala od 30 do 90 minut. Všichni respondenti byli velmi komunikativní a podle jejich odezvy to byl pro všechny příjemně strávený čas. Hlavně při vzpomínkách na oslavy z dětství si někteří vybavili okamžiky, které již dávno odsunuli do pozadí. Při vyprávění však u nich opětovně vyvolaly pocity radosti, vděčnosti a kouzla dětství.

Od všech dotazovaných jsem obdržela souhlas s pořízením audio nahrávky. Tím jsem mohla vzájemnou konverzaci zaznamenávat na diktafon. Následně jsem všechny interview přepsala a tak připravila pro otevřené kódování. Vytvořené kódy následně sloužily ke kategorizování. Výsledné hodnoty jsem na závěr dávala do souvislosti s předem stanovenými výzkumnými otázkami. Postupně jsem se obrátila na 13 respondentů s různým počtem dětí v rodině, kdy jedinou podmínkou bylo alespoň jednoho dítěte v předškolním věku. Mimo tohoto údaje byly veškeré informace anonymní a jména dotazovaných byla z důvodu ochrany dat změněna. Bydliště rodin nebylo podmínkou pro výběr respondentů, ale přesto jsem se snažila mít v souboru zástupce jak z vesnice, tak i z města. Počet komunikačních partnerů nebyl předem určený. Výzkumné šetření jsem ukončila v okamžiku saturace.

Tab. 1: Základní charakteristika respondentů

Jméno respondenta	Počet dětí v rodině	Počet dětí v předškolním věku
ANETA	1	1
EVA	2	1
HANA	2	1
HELENA	2	2
JANA	2	2
JIŘÍ	2	2
KAMILA	3	2
LADA	2	1
LUCIE	2	1
MARIE	2	1
MARTINA	2	2
NATÁLIE	3	1
VERONIKA	2	1

6. VÝSLEDKY ŠETŘENÍ

Tato kapitola se týká zjištění, která jsem získala v průběhu rozhovorů s respondenty a následně zpracovala do požadované formy. Pomocí předem stanovených otevřených otázek jsem získala rozličné odpovědi od dotazovaných respondentů.

Jako hlavní výzkumné otázky jsem zvolila tyto: Jaké svátky a tradice slaví současná rodina během kalendářního roku? Jakým způsobem se tyto svátky v rodinách slaví? Jedná se o nejrozsáhlejší část vlastního šetření, neboť tyto otázky jsou velice obsáhlé.

Jaké svátky a tradice slaví současná rodina během kalendářního roku?

Na základě rozhovorů s rodiči předškolních dětí a jejich následném zpracování jsem dospěla k těmto zjištěním. Z rodinných oslav se nejvíce slaví **narozeniny** a to převážně narozeniny dětí. Všichni respondenti uvedli, že narozeniny jsou v jejich rodině nejčastější oslavou. Například Jiří sdělil, že *„jestli něco doma pravidelně slavíme s celou rodinou, tak jsou to narozeniny, na které se už dopředu připravujeme. Plánujeme termín a vyrábíme pozvánky pro širokou rodinu.“*

Pokud je rodina věřící, dodržuje se zde **křest** novorozence. Jak uvádí Kamila: *„Mé děti jsou všechny křtěné. V naší rodině se jedná o velikou slavnost. Někdo to odsuzuje, ale mně to nevadí. Každý rodič má právo rozhodnout se podle vlastního srdce a my to takhle cítíme.“* V případě, že se v místě bydliště koná slavnostní vítání občánků, tak se ho rodiny účastní, ale podle jejich odpovědí s různým nadšením. Pro někoho je to krásný okamžik spojený s uznáním rodičovství, pro někoho jen povinnost. Jak sdělila například Aneta: *„Přišlo mi to skoro jako povinnost, dojít si na obecní úřad pro pamětní list a kytku. Šla jsem tam jen proto, aby mě nepomluvili.“*

Oslavy **svátků**, tedy jmenin, se dodržují v rodinách také, ale často již ne v takovém rozsahu, jako narozeniny. Jak uvádí Lucie: *„Jsme velká rodina a pokud by jsme slavili i všechny svátky, tak nebude už volný žádný víkend.“* Jiný důvod uvádí Jana: *„Když má dítě svátek, tak mu popřejeme a dáme malý dárek, ale větší oslavu nesvolávám, protože je to i finančně náročné, narozeniny však slavíme ve velkém se vším všudy.“*

Postupně se v některých rodinách stává tradicí, že se s oslavou spojuje i **vstup dítěte** do MŠ, zápis do ZŠ nebo první den v ZŠ. Natálie sdělila svoji zkušenost: *„Pro naše děti byl vstup do školky a školy plný napětí, a tak jsme chtěli nějak to napětí zmírnit návštěvou cukrárny a dětského hřiště. Ani nevím, zda to mělo nějaký přínos.“* Někteří rodiče však uvádějí, že první den dítěte ve školce byl pro ně samotné stresující, a tak na nějakou oslavu neměli náladu. Děti jsou často z prvního dne ve školce unavené a ve svém věku ani tuto oslavu nevnímají. Vstup do školy se slaví častěji a někdy i s prarodiči.

Svatby se podle rodičů pořádají stále méně a v menším rozsahu. Rodiny tak nemají moc možností se jich s dětmi zúčastnit. Pokud jsou však na ni pozváni, tak je to pro

všechny velký zážitek. Jak říká Martina: „*Jít celá rodina na svatbu je velká pocta. Naše děti šly za mládence a družičku a připadaly si strašně důležitě. Dcerka si na to hraje často s kamarádkami a pamatuje si různé zvyky, které během dne viděla.*”

Oslavy životních jubileí jsou často spojována se vztahy s prarodiči a celou rodinou. Pokud jsou vztahy dobré, rodiny často oslavy pořádají. Slaví se například významné narozeniny, výročí svateb, rodinné srazy, odchody do důchodu. Jeden z důvodů, proč tomu tak všude není, sděluje Eva: „*U nás se nic takového neslaví, přítel nemá rád moji rodinu a já si zase nerozumím s jeho. Tak se žádných výročí neúčastníme. Někdy mě to mrzí, ale předcházíme tím následujícím sporům.*” Helena uvedla další důvody: „*Velké oslavy doma neděláme, protože na to nemáme prostory a oslavy v restauraci jsou finančně nákladné.*”

Ve spojitosti s **pohřby** je opět zmiňován vzájemný vztah v rodině a náboženská víra. V návaznosti na tuto skutečnost jsou podoby posledního rozloučení rozdílné a někdy se vztahují i k poslednímu přání zemřelého. Jak například uvádí Veronika: „*Vždy jsme v rodině dodržovali církevní smuteční obřad a pohřbení do rodinného hrobu, ale babička si přála zpopelnění a rozprášení, tak jsme jí to splnili, ale mrzelo nás to.*”

V průběhu roku se v současných rodinách slaví i další svátky a dodržují se různé tradice. Pokud seřadíme svátky podle našeho kalendáře, tak prvním svátkem, který se slaví, je **Nový rok**, kdy si rodiny často zavádějí své vlastní rituály. Každý tento den prožívá jiným způsobem. Svátek **Tří králů** se podle rodičů slaví velice málo a je většinou spojen pouze s charitou. **Hromnice** se v některých rodinách spojují pouze s úklidem vánočního stromečku. Svátek **svatého Valentýna** se v rodinách moc slaví. Svůj názor uvádí například Hana: „*Tenhle svátek jde mimo nás, možná před 15 lety jsme ho prožívaly s kamarádkami, ale teď si myslím, že si lásku lze dokázat i jinak.*” Další důvody jsou: „*Měla jsem snahu slavit, ale partner svátek neuznává, je to americký výmysl, je to komerční svátek, jen na něm hodně utržit, je to možná svátek mladých pubertáků.*” **Masopust** se v některých rodinách slaví aktivně, kdy se rodina účastní průvodu a vepřových hodů anebo pasivně, kdy průvod pouze sleduje. Jako argument pro neslavení rodiče uvádějí: „*Tam kde bydlíme, se masopust nedodrжуje, děti se masek bojí, nemá to pro nás žádný význam a přijde nám to zbytečné, město to stojí peníze,*

kteřé by se mohly investovat jinať." Některé rodiny s dětmi navšřřvují **karnevaly**. Ty se konají buď v místě bydlíšřř, ale i v okolí. Karnevaly pořádají řřasto i řřkolky. Jsou i rodiny, které karnevaly nemají rády a neúčastní se jich. Eva uvádí: *„Je tam spousta lidí a zmatek. Děti se tam pokaždě nakazily nějakou nemocí. Už tam nechodíme.“* Jiný důvod má Lada: *„Naše děti o to ani nemají zájem, neláká je to, je tam velký hluk.“* Hana dodává: *„Nebaví mě dělat masku a bez ní tam chodit nechceme, je to promarněný víkend.“* **Velikonoční svátky** se stejně jako Vánoce, slaví ve většině rodin. Někde je berou jako svátky jara, jinde je spojují hlavně s křesřřanstvím. Nikdo z respondentů neuvedl, že by vůbec tyto svátky neslavil. Avšak v rozsahu velikonočních oslav jsou v rodinách rozdíly. Například Lucie uvádí: *„K nám na vesnici řřasto přijíždějí kamarádky s rodinami, aby si užily Velikonoce se vším všudy. U nich ve městě, ale řřeba i na vesnici se nic nedodrřřuje. Chlapi s dětmi pletou pomlázky a my pečeme mazance, sekanici a barvíme vajířřka.“* **MDŽ** se v souřřasných rodinách slaví málo. řřasto ho však drží minulé generace, a tak řřeny někdy dostávají květinu od svých otců. Kamila uvedla, proč se u nich tento svátek neslaví: *„Je to spojeno s minulou dobou, ani si na to doma nevzpomeneme, drřříme Den matek.“* **Apríl** se v rodinách nepovařřuje za svátek, ale řřasto se její řřlenové snaží někoho vyvést řři mu způsobit nějakou legrácku. **Pálení řřarodějnic** se však dodrřřuje velice řřasto. Má ovšem mnoho podob. Od domácího opékání až po společný průvod k vatře za vesnici. Hlavním důvodem, proč se někde neslaví je to, že se nic pro obyvatele nepořádá a rodina nemá kde si udělat svůj vlastní oheň. **Máje** se podle rodičů staví převážně na vesnici, kde se zapojují skoro všichni obyvatelé. Ale i některá města v tento den staví na náměstích májku. Podle rodičů se ve městě jedná o komerční oslavu. **Den matek** se v rodinách respondentů slaví i proto, že řředškolní děti řřasto přináší ze řřolek dárky a pořádají pro maminky různá vystoupení. Muži nechtějí být za dětmi pozadu a tak přichází s květinou řři malým dárkem. **Mezinárodní den dětí** má ve všech rodinách své místo. Oslava má také různý charakter podle postojů rodičů. Pokud ho rodina neslaví, tak ho mají většinou děti alespoň ve řřkolce. **Letnice** nejsou v rodinách moc známé. Výjimečně se někde koná řřistěnění studánek řři místních potoků. Některá rodina se jede podívat na tradiční Jízdu králů. **Poutě** už nemají takovou tradici jako dřívě. Rodiny dnes jezdí na poutě jen ohledně atrakcí a prodejních stánků. V některých rodinách se však dodrřřuje oslava

poutě ve spojení s místním kostelem. Eva vysvětluje, proč s rodinou na poutě nechodí: „*Do kostela nejdem, protože nejsme věřící. A na pouť také ne, protože děti by chtěly všechno koupit a je tam spousta lidí a chaos.*“ Velkým problémem je u rodin finanční stránka. To potvrzuje i Kamila: „*Když vezmu své tři děti na pouť a menší chodí na některé atrakce se mnou, tak abych si vzala celou výplatu.*“ **Posvícení** se v současnosti dodržuje v rodinách velmi málo. Mladé rodiny se na něj nechávají často pozvat k rodičům. Dodržuje se tam, kde je to zažité z dětství a pro rodinu je to slavnostní událost. Svůj názor na to má Hana: „*Doma posvícení nedodržujeme, ale zve nás naše babička. Pokud vím, tak mé kamarádky ani nevědí, co to je za svátek a závidí nám husu a posvícenské koláče.*“ Někdo v tuto dobu navštěvuje také posvícenské trhy. **Halloween** se v současných rodinách spojuje s podzimní výzdobou domu a dlabáním dýní. Nikdo z rodičů neuvedl, že by jejich děti chodily večer na koledu. Helena dodala: „*Tento svátek mi nic neříká. Ale protože děti naléhají, tak koupím každému dýni a vydlabeme ji. Za pár dnů zplesniví a je po svátku.*“ O **Dušičkách** se v rodinách respondentů mluví, ale většinou je to záležitost rodičů. Děti se návštěv hřbitovů účastní málo. Jiří však má jiný názor než většina rodičů: „*Naše děti s námi na hřbitov chodí pravidelně od malička, nejen o Dušičkách a nemyslím, že by tím nějak trpěly. Vědí, že tam mají někoho z rodiny a že mu děláme radost zapálením svíčky a kytičkou.*“ Oslavy svátku **svatého Martina** jsou podle rodičů trochu novinkou. V některých rodinách se dodržuje svatomartinské posvícení. Lucie na tuto otázku odpověděla: „*Nikdy se to u nás neslavilo, neznám vůbec, co oslava obnáší, průvod je pro lidi ve městě, na vesnici máme jiné zažité oslavy.*“

Advent je krásným obdobím těšení se na něco krásného. Ve všech rodinách respondentů se slaví, ale různým způsobem. Někde se přípravám věnuje spousta času a energie, jinde se rodina nijak zvlášť nepřipravuje. Své poznatky uvádí Natálie: „*Snažím se během adventu stihnout spoustu věcí. Každý rok si říkám, že se nebudu tak honit. Myslím si, že stihnu všechno, uklidit, napéct, udělat výzdobu, pořídit dárky atd. Moje kamarádka skoro nic nedělá, všechno si přiveze od maminky nebo koupí a je v pohodě. Nevím, co je lepší, ale moje děti s manželem jsou šťastní. A já nakonec taky.*“ Svátek **Svaté Barbory** se postupně z rodin vytrácí. Výjimečně si lidé utrhnou větvičku do vázy. Podle rodičů tento zvyk přinášejí dnes děti ze školek a tak stále ještě

přetrvává. Oproti tomu **svatý Mikuláš** a jeho družina mají v rodinách své místo. Každé dítě se v nějaké formě s těmito postavami setkává. Někde však rodiče domů Mikuláše nezvou. Helena k tomu říká: „*Naše děti se hodně bojí a dlouhou dobu by to pro ně bylo trauma. Tak jim balíčky nechá Mikuláš za oknem.*” Jiný důvod má Eva: „*Jednou jsme je domů pustili. Už byli všichni opilí a nevěděli co říkají. Všude zůstal nepořádek a pro děti to byl otřesný zážitek.*” **Štědrý den** je v rodinách významným svátkem, tudíž ho všichni uváděli na prvním místě. Podle rodičů je to svátek, který děti milují. Oslavy však mají různou podobu a každá rodina má své vlastní rodinné rituály. Lada k tomu říká: „*Vánoce si slavíme podle sebe. Stromeček děti zdobí třeba už tři dny před Štědrým dnem a tak nám to vyhovuje. A vlastním rituálem je u nás třeba společné odpolední setkání se sousedy v ulici a vánočním punčem.*” Lucie popisuje také vlastní zvyk: „*Pečení vánočky u nás mají na starosti nejen moje děti, ale i děti sestry. Zaděláme společně těsto, než vykyne, tak si děti společně hrají. Potom si každý uplete svojí vánočku. Vůbec jim do toho nezasahuju. Ráno na Štědrý den jí mají ke snídani. Už to děláme několik let a děti to moc baví.*” **Boží hod vánoční** se nijak zvlášť v rodinách respondentů neslaví, ale často se spojuje s návštěvami prarodičů nebo příbuzných a známých. Někde se tento den neslaví vůbec, odpočívá se, děti si hrají s dárky a všichni se dívají na pohádky. Tento den popisuje Lada: „*Štědrý den je trochu uspěchaný a tak se s manželem těšíme, až si druhý den pospíme, k obědu si dáme zbytky z minulého dne a podíváme se na televizi. Odpoledne se projdeme a jinak odpočíváme a užíváme si volna a klidu.*” Stejně je to i se svátkem **svatého Štěpána**. V žádné rodině již nechodí děti na koledu, tento den je podle rodičů často dnem odpočinku, ale někde opět návštěv. Poslední den v roce, kdy má svátek **svatý Silvestr** slaví rodiny odlišně. Děti se do těchto oslav také nějakým způsobem zapojují. Každá rodina má svůj program, ale za nějakou oslavu ho většinou nepovažuje. Podle některých rodičů se s malými dětmi moc slavit nedá. To konstatuje i Jana: „*Půlnoci se většinou nedočkáme. Nařídíme si budíka a o půlnoci si s manželem dáme pusy a připijeme si. Pak zkontrolujeme děti, jestli je nevzbudily petardy a jdeme opět spát. Bez dětí to bylo jiné a slavilo se celou noc. Ale ani mi to neschází, asi už jsem starší a pohodlnější.*”

Jakým způsobem se v rodinách tyto svátky slaví?

Rodinné svátky

Narozeniny - oslavy narozenin se většinou slaví ve velkém kruhu rodinném. Na oslavu jsou zváni prarodiče a někdy i ostatní příbuzní. Někde se připravují pro hosty pozvánky. Děti mají domácí či kupovaný dort se svíčkami, většinou dle jejich přání. Nechybí ani slavnostní přípitek nealkoholickými nápoji. Pro pozvané je připraveno různé pohoštění. Dárky jsou v různém množství a někde i pro sourozence. V některých rodinách se mimo to koná ještě oslava s kamarády. K té patří opět dětské pohoštění a hlavně dětské hry a hudba. K narozeninám přísluší i výzdoba v podobě balonků nebo lampiónů a různých serpentín. V poslední době se stává zvykem vypouštění balonku štěstí s napsaným přáním. Výhodou jsou oslavy v letních měsících, kdy se pod širým nebem slaví a griluje. Děti si tak venku mohou hrát do pozdních večerních hodin. Vše se fotí a popřípadě zaznamenává na kameru. Jeden z nových zvyků uvedla Veronika: *„Manžel, jako kutil, každý rok vyřeže ze dřeva číslici velikosti dítěte a s tou se pak oslavenec fotí. Čísla schováváme a děti se u nich někdy měří, jak vyrostly. Už jich máme docela dost.“*

Křtiny - pokud se v rodině dítě křtí, obnáší to církevní obřad a rodinnou oslavu. Většinou se dítě křtí v prvních měsících života. Účastní se jich širší rodina a hlavně vybraný kmotr, který má rodičům pomáhat s výchovou. Hosté přinášejí novorozenci dárky. S dárkem přichází i kmotr. Vše se opět fotí a natáčí na videokameru. I když se dítě nekřtí, tak v mnoha rodinách stále přetrvává zvyk nosit něco „do kouta“. Dárky se nosí už do porodnice nebo brzy po příjezdu domů. Návštěvy většinou nedodržují období šestinedělí.

Slavnostní vítání občánků - v současnosti se jedná o setkání rodičů a jejich dětí na obecním úřadě nebo na radnici. Rodina si odnáší různé dárky a pamětní listy či mince. Rodiny se často fotí do společné kroniky obce či města a místního tisku.

Jmeniny - oslavy svátku se dodržují již méně. Více se slaví svátky dětí než rodičů a prarodičů. Jedná se nejčastěji o malou oslavu. Koná se buď doma, nebo v restauraci. Někde jde rodina například do kina nebo do cukrárny. V některých rodinách se jména

dědí a tak zde mají již několikátou generaci. Oslava členů rodiny se stejným jménem tak bývá společná.

Oslavy spojené se vstupem do MŠ a ZŠ - pokud je rodina slaví, tak formou návštěvy cukrárny, slavnostním obědem nebo nákupem malého dárku či knihy.

Svatby - jestliže má rodina možnost navštívit společně nějakou svatbu, tak je to nevšední událost. Začíná to už pečením cukroví a rozloučením novomanželů se svobodou. Na vlastní svatbě děti většinou zastávají úlohu družiček a mládenců. Pokud se jedná o vesnickou svatbu, tak se zde často dodržuje spousta zvyků jako stavění brány, prodávání nevěsty, udělení požehnání od rodičů, slavnostní obřad a hostina s jídlem, pitím a hudbou. Novomanželé uklízí střeby z rozbitého talíře, mají manželské sólo, vybírá se do střevíčku a oslava končí v pozdních nočních hodinách. Novomanželům přinášejí svatebčané dary a blahopřání. Některé svatby jsou méně formální s krátkým obřadem a venkovní hostinou spojenou s grilováním. Rodiny se dnes často jezdí samostatně podívat na svatební obřad a odpoledne jsou pozváni na raut.

Rodinné oslavy - v rodinách se slaví životní jubilea. Jde většinou o kulatá výročí rodičů, ale hlavně prarodičů. Oslavy se konají doma nebo v restauraci. Děti někdy vyrábí pro oslavence přání a malý dárek. Někde oslavy čítají až sto lidí, jinde jen úzké příbuzenstvo. Slaví se také výročí svateb prarodičů. V některých rodinách se slaví stříbrná, zlatá a diamantová svatba. Patří sem i rodinné srazy. Jiří popisuje, jak takový sraz u nich vypadá : *„Před pár lety jsme si v rodině uvědomili, že se setkáváme nejčastěji na pohřbech. Tak jsme si zamluvili vesnický sál a pomocí počítače jsme se domluvili, co jaká rodina obstará. Někdo měl na starosti pití, jiný sladké jídlo a slané atd. Vzali jsme kytary a ozvučení a oslava měla úspěch. Byli zde miminka i praprababička a všichni si odpoledne moc užili. Sešlo se nás okolo osmdesáti a tímto dnem se u nás nastartovala nová tradice.“* Někde se slaví i odchod do důchodu, ale protože tato oslava bývá ve večerních hodinách, děti nemívají moc příležitostí se jí zúčastnit.

Pohřeb - podle rodičů se děti v předškolním věku pohřbů neúčastní. Výjimečně je rodiče berou následně na smuteční hostinu. Je dobře, že v mnohých rodinách tuto

otázku zatím řešit nemuseli. Rozloučení s nebožtíkem probíhá jak v rozlučkové síni, tak v kostele. Pokud se dítě ptá, tak mu rodiče většinou říkají pravdivou odpověď. Někdy vezmou děti následně na hřbitov a rozsvítí tam společně svíčku. Natálie popisuje, jakým způsobem vysvětluje svým dětem úmrtí: „Říkám jim, že člověk byl už starý a nemocný. Ted' ho už nic nebolí a hlídá nás jako andělíček strážníček. Kamila má pro děti jiné vysvětlení: „Člověk musel od nás odejít, protože má jinde důležitý úkol. Jednoho dne se s ním znovu setkáme.“ Pro nevěřící rodiny je vysvětlení těžší. Podle nich již člověk s námi není a můžeme na něj jen vzpomínat.

Svátky v průběhu roku:

Nový rok - většinou se rodina schází u slavnostního oběda, kde nechybí čočka nebo nějaká luštěnina. K jídlu nepřipravují nic pernatého. Konají se různé návštěvy v příbuzenstvu. Rodiny si však zavádějí i své tradice jako například vycházku do přírody, nějaké sportovní aktivity, výlet do ZOO nebo jen odpočinek u televize. V rodinách se dávají i různá předsevzetí a pomocí moderních technologií se posílají rozličné novoročenky.

Tři králové - svátek si rodiny spojují s obchůzkou členů charitativních sbírek. Pro některé rodiny je to obtěžující. Rádi přispějí na sbírky, ale dle vlastního rozhodnutí a ne pokud se toho skupiny dožadují. Někde děti obcházejí v maskách králů sousedy a příbuzné a zpívají známou koledu. Rozdávají například jablíčka a píší známé iniciály nade dveře. Pro někoho je to správný čas pro uklizení stromečku.

Svatý Valentýn - pokud se v rodinách svátek dodržuje, tak si rodiče dávají nejčastěji polibek, malé dárky a květiny. Někdy jdou manželé na společnou večeři. Problémem však je často večerní hlídání dětí.

Masopust - v některých rodinách se stále udržuje tradice domácích zabijaček. Schází se zde příbuzenstvo a jde o jakousi společenskou událost. Svoji práci při ní mají rozdělenou ženy i muži a děti s nadšením přihlížejí, občas s něčím pomáhají. Masopustu předchází Tučný čtvrtek s vepřovými hody. Pokud se někde tradice udržuje, tak se ho rodiny účastní. Masopustního průvodu se rodiče s dětmi účastní buď aktivně, že jdou všichni do průvodu v maskách, nebo pasivně, že se jdou na průvod podívat.

Hlavně rodiny na vesnici masky doma hostí. Pečou koblihy a sladké listy, připraví různé pohoštění, například uzené maso, klobásy a pro dospělé alkohol.

Karnevaly - děti se účastní karnevalů ve školce, ale i ve svém bydlišti a okolí. Rodiče jim připraví nebo koupí různé masky. Na karnevalech je buď živá nebo reprodukováná hudba. Někde je program zpestřen různými soutěжами a tombolou. Vyhodnocování nejlepších masek se rodičům nelíbí. U dětí to přináší zklamání a někdy i zbytečné zrazení od následné účasti.

Vynášení zimy - tato tradice se podle rodičů udržuje hlavně ve školkách. Někde ji zavádí různá mateřská centra. Děti si vyrobí různé typy Morany a poté je společně hází do potoka. Celý zvyk doprovází říkankou. V samotných rodinách se nijak neslaví.

Velikonoce - velikonočním svátkům často předchází jarní výzdoba domu a domácnosti. Dále návštěva velikonočních výstav a trhů. Na Velký pátek se někde dodržuje zvyk nejíst maso. V některých vesnicích obchází děti stavení s řehtačkami. Nahrazují tím zvony, které v tuto dobu utichly. Pletení pomlázky se dodržuje hlavně v rodinách, kde byl k tomu veden otec. Někteří tatínci plést pomlázku neumí a tak ji kupují. Někdy se pletení pomlázky zhostí i maminka. Velikonoční vajíčka se barví více v rodinách, kde jsou děvčata. Mazance se v některých rodinách pečou, ale častěji si je rodiny přiváží od babiček nebo kupují, to samé je i se sekanicí a velikonočním beránkem. Podle maminek na domácím mazanci nesmí chybět křížek a v sekanici kopřivy. Na pondělní koledu chodí buď jen chlapci, anebo všechny děti společně bez rozdílu věku a pohlaví. I trasa obchůzky je různá. Někde se koleduje pouze v rodině, jinde v rodině a u sousedů. Oproti tomu na vesnicích často děti chodí po všech staveních. Získanou koledu si poté spravedlivě rozdělí. Odpolední polévání vodou se dodržuje jen minimálně. Některé děti si odpoledne hrají s vykoledovanými vajíčky různé hry. Například hází do dálky nebo na cíl, kutálí je z kopce či posílají po propletených hrábích. Při tom jim často asistují prarodiče.

MDŽ - pokud se tento svátek slaví, tak ženy dostávají různé květiny, nejčastěji červené karafiáty a bonboniéry. Děti se s tímto svátkem nijak zvlášť neseznamují. V některých obcích pořádají různé spolky oslavu MDŽ. Jde spíše o recesi, hlavním důvodem pro uskutečnění je vzájemné setkání přátel a společná zábava.

Apríl - rodiny tento den neberou jako sváteční, ale pokud si někdo z nich vzpomene, tak si vzájemně dělají legraci z různých věcí. Někteří rodiče apríl dodržují i v zaměstnání. Děti si ho někdy připomenou ve školce a následně doma vymýšlí různé legrácky.

Filipojakubská noc - v mnoha místech se pro děti pořádá lampionový průvod k velké vatře. Děti nosí k ohni také vyrobené čarodějnice, které před zapálením hodí na oheň. Na menším ohni se většinou opékají buřty. U vatry se čeká, dokud celá neshoří. Děti tak bývají venku do tmy a na cestu domů si svítí lampionky, je to pro ně velké dobrodružství. Některé rodiny dělají oheň na své zahradě nebo společně se známými. Někde se děti převlékají do čarodějnických kostýmů. V tento den mnohé rodiny zahajují grilovací sezonu. K této noci patří i psaní vápnem po vesnici, což nebývá dobře přijímáno staršími občany. Tento zvyk se v obcích udržuje už jen výjimečně.

Máje - na 1. květnový den se rodiče políbí pod rozkvetlou třešňí nebo rašící břízou. Někde se v tento den staví májka, jinde už vpozdvečer před čarodějnicemi. Mládež tudíž musí májku hlídat do ranních hodin, aby jim ji nikdo nepodřízl a nevzal z ní ozdobený věnec. Se zdobením vršku májky a věnce pomáhají často i děti a poté vlastnímu stavění s nadšením přihlížejí. Májku lze stavět i na Svatodušní svátky.

Den matek - děti v tento den přináší maminkám a babičkám ze školky různé dárky. Konají se i různé kulturní akce jako besídky či posezení pro místní ženy. V rodinách maminky dostávají nejčastěji květinu, děti ji trhají na zahrádkách nebo ji kupují společně s tatínky. Ženám dostávají také čokolády a bonboniéry.

Mezinárodní den dětí - oslavy tohoto mezinárodního svátku jsou často ve školkách, dále v místě bydliště, kde je pořádají různé spolky a na náměstích velkých měst. Většinou se jedná o různá zábavná odpoledne plná soutěží a hudby. Někde jsou specifické oslavy jako den s hasiči, myslivci, oslava v ZOO nebo divadelní představení. Rodiče nejčastěji dětem k svátku kupují sladkosti a zmrzliny. Patří sem i společná návštěva cukrárny. Cukrovinky k tomuto svátku kupují dětem i prarodiče.

Letnice - v posledních letech se tradice čistění studánek a břehů potoka znovu objevuje. Rodiny s dětmi jdou společně ke studánce, tam vyčistí její dno a okolí a společně zaspívají některé písničky. Čistění potoka, které se také začíná objevovat, je

spíše záležitostí rodičů, ale děti také pomáhají. Odklízí se větve, odpadky a poté následuje společné posezení s občerstvením a grilováním. Jízda králů se dodržuje jen v některých regionech a tak rodiny tento svátek spojují s několikaenním výletem.

Poutě - rodiny buď samy dodržují oslavu poutě, nebo častěji jezdí k prarodičům či jiným příbuzným. Tento svátek je dnes spojován převážně s pouťovými atrakcemi a prodejními stánky. Dále se slavnostním jídlem. Peče se drobné cukroví a pouťové koláče. Rodiny navštěvují mši v místních kostelech a chodí na hřbitovy zapálit svíčky. V některých obcích se konají pouťové zábavy nebo odpolední vyhrávání pro širokou veřejnost. Často se schází celé příbuzenstvo a vzájemně si návštěvy oplácejí. Protože jsou poutě od jara do podzimu, tak děti většinou tráví odpoledne venku a užívají si s ostatními dětmi z příbuzenstva. Ve městech se tradice dodržuje méně a pouť tam často představují jen pouťové atrakce a prodejní stánky.

Posvícení - nejznámější je Havelské posvícení. Jen málo mladých rodin však posvícení dodržuje, častěji jsou zvány k prarodičům. V rodinách se vaří slavnostní oběd, jako například pečená husa, pečou se posvícenské koláče a dle regionů i různé další sladkosti. Mohou to být například hnětýnky, které děti pomáhají zdobit. Rodiny jezdí i do měst na posvícenské trhy.

Halloween - tento svátek zatím nemá v našich rodinách své pevné místo. Rodiny ho nijak neslaví a dlabání dýně považují spíše jako součást podzimní výzdoby domu. Podle rodičů se děti tomuto svátku více věnují ve školkách než doma.

Dušičky - tento svátek má v rodinách různou podobu. Někde se dětem o předcích vypráví, jinde to rodiče nepokládají za důležité. Věřící rodiny a ty, které chodí na hřbitovy, vyrábějí nebo kupují dušičkovou výzdobu. Někdy s dětmi jdou i do lesa na mech a chvojí. Dušičkovou vazbu pak nosí na hrob a zapalují tam svíčku. Některé děti rády prochází s rodiči či prarodiči vyzdobeným hřbitovem a pozorují svítící lucerny a rozmanité dekorace.

Svatý Martin - tato tradice se podle rodičů postupně začíná slavit hlavně ve městech. Pořádají se svatomartinské průvody, kdy Martin jede na koni a za ním jde průvod dětí s vyrobenými nebo koupenými lucerničkami. Rodiny s dětmi tomu buď jen přihlíží, nebo se aktivně účastní. O svátku se mluví i ve školkách ve spojitosti s legendou

a příchodem zimy. V některých rodinách se o víkendu peče husa a martinské rohlíky. V posledních letech se kupuje i martinské víno.

Advent - toto období je pro rodiny s dětmi považováno za krásné, ale i hektické. Děti se pomalu připravují na Vánoce a rodiče mají spoustu povinností. Všem předchází úklid domácnosti. V některých rodinách pomáhají s úklidem i děti, nejčastěji vlastního pokoje s hračkami. Adventní období začíná většinou slavnostním rozsvěcováním vánočního stromu na náměstích a návších. Hrají se zde koledy a podává se vánoční čaj a punč. Rodiny si vyzdobují své domy a zahrady vánočními dekoracemi, světlíky a věnci na vchodové dveře. Ve většině rodin mají adventní věnec, často vlastnoručně dělaný. Společně ho zapalují buď při nedělním svátečním obědě, nebo v podvečer při sledování adventních koncertů v televizi. Pro děti je zpestřením adventní kalendář, kde sledují, kolik dnů zbývá do Štědrého dne. Pečení perníčků a cukroví se postupně z rodin vytrácí a mladé rodiny si cukroví vozí od babiček nebo ho kupují. Dopis pro Ježíška děti píší společně s rodiči nebo vystřihávají a lepí obrázky věcí, které by si přály. Některé děti během adventu vytvoří i několik dopisů. Rodiče také vyrábí s dětmi dárky pro prarodiče. Rodiny navštěvují různé adventní trhy, výstavy, koncerty a vytrubování u stromečků. Někde rozdávají skauti betlémské světlo, které si rodiny odnáší v lucerničkách domů a uchovávají ho do svátků.

Svatá Barbora - větvičky třešně nebo zlatého deště si rodiny trhají dnes spíše na výzdobu než z tradice, proto často nedodržují přesné datum. Někde však zvyk stále přetrvává a děti se stříhání účastní a pak sledují, zda větvička vykvete. Také větvičky nosí své babičce či svobodné ženě v příbuzenstvu.

Svatý Mikuláš - děti se s Mikulášem a čertem dopoledne setkávají většinou ve školkách. V podvečer pak obchází mikulášská družina jednotlivé rodiny a děti přednáší básničku nebo zpívají písničku. Čert mívá často knihu hříchů, kde je napsáno vše, co dítě dělalo špatně a co by mělo napravit. Tento seznam sepíše rodiče předem. Poté následuje obdarování ze strany Mikuláše. Děti tak dostanou například čokoládové adventní kalendáře, cukrovinky a ovoce. Někde také zimní oblečení nebo hračky. V balíčku děti nachází i uhlí, brambory a oříšky. Ve městech si rodina buď návštěvu objedná, nebo se domluví tatínkové a obejdou své rodiny. Některé rodiny však domů

Mikuláše nezvou a dítě se s ním vůbec nesetká nebo jdou na společnou nadílku na náměstí nebo náves. Některé děti si připraví u okna punčošku nebo talíř a ráno tam mají od Mikuláše a anděla ještě nějaké překvapení. Hlavně ve městech obchůzku Mikuláše a jeho družiny narušují střílené petardy.

Štědrý den - tento nejkrásnější svátek v roce se v rodinách slaví různými způsoby. Předchází mu kupování kapra a pečení vánočky. Někde vánočku a kapra obstarávají prarodiče. Vánoční stromeček zdobí rodiče společně s dětmi nebo jim ho domů přináší tajně samotný Ježíšek. Jsou rodiny, kdy stromeček zdobí i tři dny dopředu. Důvodem je prý klid o Štědrém dnu a nedočkavost dětí. Ve většině rodin však rodiče zdobí stromeček v noci před Štědrým dnem, když děti spí. Přinesení stromečku až s dárky považují rodiče za nejlepší, ale je to těžko realizovatelné. Během dne sledují děti pohádky, někde chodí do lesa zdobit stromek pro zvířátka. Někdo s rodiči navštíví prarodiče a také rozsvítí světýlko na hřbitově. Věřící rodiny navštěvují i odpolední slavnostní vánoční mše pro děti. Z kostela si přináší betlémské světlo, kterým zapalují svíčky při slavnostní večeři a lucerny před domem. Rodiny světlo posílají i dál a udržují ho po celé svátky. Někdo s ním zapaluje oheň v krbu. Někde se koná vánoční vytrubování koled, kde děti zapalují prskavky. Dárky se většinou rozdávají po večeři, ale někde již po obědě. Důvodem je návštěva u prarodičů nebo opět netrpělivost dětí, těšících se na dárky. Tudíž dárky se rozdají odpoledne, děti se tak zklidní a při večeři nevyrušují a v klidu se rodina navečeří. Slavnostní oblečení patří k sváteční večeři. Rodiny večeří většinou samostatně, pokud je však prarodič sám, tak ho většinou pozvou k sobě domů. Koledy se v rodinách moc nezpívají, spíše se poslouchají. Pokud však dítě hraje na hudební nástroj, tak rodina hraní koledy u stromečku zachovává. S tímto dnem se pojí spousta zvyků. V rodinách se stále některé dodržují. Nejčastěji je to zavěšené jmelí u stropu, šupiny pod talířem, rozkrajování jablíček. Prostírá se o jedno místo navíc a svazují se nohy u stolu. Lodičky se již moc nepouští a lití olova se také nepraktikuje. Důvodem, proč se zvyky dodržují méně, je nejčastěji jejich neznalost nebo málo času během dne a jakýsi nezájem ze strany dětí. Před večeří se některé rodiny pomodlí a vzpomenou na zemřelé. Pokud jde o jídlo, tak se v rodinách vaří i tradiční vánoční pokrmy. Patří sem Kuba, sladká omáčka, rybí polévka, bramborový salát a řízky z kapra. Příchod Ježíška je nejčastěji provázen zvoněním na zvoneček.

Někde se zahrají a zazpívají koledy a poté se jdou rozbalovat dárky. Jejich roznášení je úkolem dětí. Po rozdání dárků si děti hrají s novými hračkami a při tom se sleduje televize nebo se poslouchají koledy. Znovu jsou v oblibě živé stromečky, bonbóny bývají často v misce pod stromkem, aby ho děti nepovalily při trhání. Betlém je v rodinách jen výjimečně. V případě, že v rodině je, tak často zděděný po předcích nebo ručně dělaný. Děti s rodiči někdy vystřihávají papírový betlém. Někteří rodiče pravidelně navštěvují půlnoční mši.

Boží hod vánoční - tento den zůstává rodina doma a sleduje televizní program, popřípadě jde na procházku. Další možností je návštěva prarodičů a ostatních příbuzných. Děti tak dostávají další dárky a společně pak slaví vánoční svátky. Někdo chodí na mše do kostela nebo na vánoční koncerty.

Svatý Štěpán - tradice koledování se už nedodrží. Rodiny opět tráví čas buď doma, nebo navštěvují příbuzné a známé. Pokud je příznivé počasí, tak v tento den chodí sáňkovat, jezdí na lyže nebo jdou bruslit. Jako sváteční tento den nepovažují. Důležité pro rodinu je většinou volno a společně strávený den.

Svatý Silvestr - rodiny s dětmi slaví Silvestr nejčastěji doma nebo na zimní dovolené. Pokud jdou rodiče někam za zábavou, tak děti hlídají prarodiče. Při domácí oslavě si rodina připraví různé občerstvení. Během dne chodí na procházky, na návštěvy ke známým, sledují televizi anebo hrají různé společenské hry. Rodiny si dělají své vlastní ohňostroje nebo se domluví se sousedy a známými. Děti mají své dětské petardy a ty s radostí odpalují. V některých rodinách se hraje například na kytaru či harmoniku. Někde se pořádají slavnostní velké ohňostroje s hudebním doprovodem. Pokud jsou v podvečer, tak se jich rodiny s dětmi účastní. Někteří rodiče své děti budí na půlnoční přípitek a společně se jdou podívat ven.

Jakým způsobem slavili vybrané svátky rodiče současných předškolních dětí ve svém dětství?

Z rozhovorů s rodiči vyplynulo, že jsou velké rozdíly v tom, jakým způsobem se u nich doma slavilo. V některých rodinách, hlavně v rodinách věřících, se slavila spousta

svátků a dodržovalo se nespočet zvyků. To popisuje například Natálie: *„Bydleli jsme s babičkou a dědou v jednom domku a během roku jsme slavili, co se dalo. Děda hrál na buben a tak vyhrával na různých vesnických akcích, třeba masopustu, čarodějnicích, posvíceních. Babička tam s námi chodila a já si některé okamžiky pamatuji dodnes.”*

V jiných rodinách se moc tradic nedodržovalo a slavilo se jen málo. Jak uvádí Helena: *„Naši s námi skoro nic neslavili, jen narozeniny, Velikonoce a Vánoce. Uvědomuji si to až teď, když mám svojí rodinu. V tu dobu mi to přišlo normální a vůbec jsem se na ně nezlobila. Teď bych ale chtěla svým dětem rok o oslavy zpestřit a vesnice, kde nyní bydlíme, je na to dobrá.”*

Z odpovědí rodičů je zřetelné, že to, jak se u nich v dětství slavilo, záleželo na přístupu jejich rodičů a prarodičů. Dále kde bydleli, zda na vesnici nebo ve městě. A také jaké příležitosti měli v době dětství pro setkávání s různými oslavami a tradicemi. Někteří rodiče by je rádi slavili, ale neměli možnosti se jich účastnit. Problémem byl také různý názor a pohled manželů na určité tradice. Oslavy z jejich dětství se podle nich nijak zásadně nelišily od těch současných. Jen vše připadalo z pozice dítěte krásnější a tak nějak kouzelné. Jiří popisoval návštěvu Mikuláše takto: *„V prosinci bylo všude sněhu a k nám přišel Mikuláš a s ním sedm čertů a krásný anděl. Všechny děti jsme byly u babičky a seděly jsme v rohu na peci. Náš tatka si před ní dal stoličku a hlídal. Čerti pro nás chtěli vlézt, ale naši je tam nepustili. Tatínek s maminkou mi najednou připadali strašně stateční. Za básničku jsme dostaly velkou punčošku plnou sladkostí.”* Rodiče také vzpomínají na prvomájové průvody a slavnostní pokládání věnců při státních svátcích.

Jaké zvyky a tradice si převzaly současné rodiny od svých předků?

Z rodin, kde byli oslavy a tradice pravidelně dodržovány, si dnešní rodiče přinášejí velkou inspiraci. Znají, jaké tradice a zvyky se váží k určitému svátku. Vnímají to jako součást života a odkaz jejich předků. Podle respondentů záleží jen na nich, zda se jimi budou stále řídit nebo si vytvoří vlastní tradice. Jasný pohled na to má Veronika: *„Já i můj manžel pocházíme z vesnic, kde se tradice udržují. I v našem dětství jsme doma*

všechno možné dodržovali. Protože se mi to jako dítěti líbilo, tak to dodržuji i s mými dětmi. Manžel mě v tom podporuje a děti to hlavně baví."

Názor jiných rodičů byl v tom smyslu, že doma s rodiči slavili, ale jim se to nelíbilo a tak si to do své rodiny nepřenesli. Jak uvádí Jana: *„Třeba na Velikonoce jsem musela s babičkou malovat vajíčka a jít na kopřivy do sekanice. Pak mě kluci seřezali a nic jsem z toho neměla. A pečení cukroví na Vánoce mě taky nebavilo, tolik večerů a celý víkend. Tak dnes vajíčka nebarvíme, koupím čokoládové, a vánoční cukroví si také objednáme, raději jedeme někam ven."*

Jiní rodiče si z domova přinášejí jen málo tradic a zvyků. Některým to nevadí, jiní si sami rozšiřují obzor a snaží se nějaké do své rodiny zavést. Jako například Kamila: *„Z domova jsem si nepřinesla moc znalostí, ale můj manžel ano a tak společně zavádíme již mnoho let nějaké dřívější zvyky. Pro manžela je to běžné, ale já si často musím něco přečíst nebo se kouknout na internet, ale myslím si, že se to daří a děti se mají na co těšit. Inspirací mi jsou i pořady v televizi a některé výstavy."* Od svých prapředků si rodiny převzali převážně některé zvyky spojené s Velikonocemi a Vánocemi.

Jaké povědomí mají rodiče a děti o původu těchto svátků a tradic?

Povědomí o původu svátků se u rodičů velice liší. Jen málo z nich zná původ většiny oslav a tradic. Jde převážně o rodiny věřící nebo ty, kteří se nějak podílejí na organizování většiny oslav ve vesnici. I ti, kteří v rodině tradice dodržují, často hlavní myšlenku neznají. Nevidí v tom však problém. Jak odpovídá Aneta: *„Původ některých svátků znám, hlavně Vánoc a Velikonoc. Ale jiné už většinou ne. Každý rok se něco dozvím a do příštího část zapomenu. Dneska se o tradicích mluví i hodně v televizi, třeba i v hlavních zprávách a různé časopisy jsou toho taky plné. Tak si původ znovu připomenu."*

Z výzkumu vyplynulo, že pro rodiče je dostačující znát hlavní myšlenku tradice a popřípadě jí dětem sdělit, pokud to vyžadují. Ale z jejich zkušeností to děti až tak moc nezajímá. Pro děti je daleko zajímavější vyprávění o tom, jak to bylo, když jejich rodiče

byli malé děti. Jak probíhali Velikonoce a Vánoce a třeba za jakou masku chodili na karneval nebo kolik k nim domů přišlo čertů s Mikulášem.

Do jaké míry s původem svátků seznamují své děti?

Rodiče své děti většinou záměrně s původem svátků neseznamují. Z jejich odpovědí bylo patrné, že pokud se dítě zeptá, tak se mu snaží odpovědět odpovídající formou. Martina uvádí: *„Záměrně děti nepoučuji, co který svátek znamená, ale pokud se zeptají, tak jim odpovím. Něco vím z dětství, něco ze školy, a když ne, tak není problém to zjistit, třeba v knihovně nebo hned na internetu.“* V některých rodinách jsou děti podle věku seznamovány také s duchovní podstatou svátků, jinde se tomu zásadně vyhýbají. Eva k tomu podotkla: *„Pro naše děti je Ježíšek jako ty dárky a ten den a vůbec je nezatěžuji s nějakým narozením Ježíše. Mě to nic neříká a děti k tomu nevedu.“*

Jiní rodiče poukazují na to, že nejlépe děti seznámí s původem svátků učitelé ve školce a ve škole. Podle nich pak rodina tyto informace pouze doplňuje. V rodině si pak děti dané zvyky mohou vyzkoušet. Několik rodičů upozornilo na knihu Chaloupka na vršku, kde jsou vysvětleny různé oslavy a tradice. V rodinách pak kombinují čtení se sledováním daného příběhu. To potvrzuje i Natálie: *„Syn dostal tuto knihu ke křtinám a já ji založila do knihovny a až v jeho třech letech jsem mu ji začala číst. Pak jsme koupili i DVD s pohádkami a o rozprávění bylo na dlouhou dobu postaráno. Pro děti je to úžasná věc, krásné vyprávění o svátcích během roku, plné pranostik a dětských říkanek a písniček.“* Lucie k této otázce ještě dodává: *„Když se nějaký svátek blíží, tak si o něm před spaním povídáme, ale spíše o tom, co budeme společně připravovat, proč se to tak dělá a že jsem to doma jako malá taky slavila.“*

Někdy děti s původem svátků seznamují prarodiče, ti mívají větší rozhled a zkušenosti od předků. Podle rodičů mají více času si s dětmi o svátcích povídat. Pokud se děti od raného dětství účastní různých oslav, tak jsou s původem seznamovány nenásilnou formou. Učí se vlastním prožitkem a dělají si postupně svůj názor na různé oslavy a zvyky. Tak se během akcí dozví mnoho zajímavého, osobně si zažijí jednotlivé zvyky a tradice a uchovají si je po popřípadě celý život. Možná je v budoucnu přenesou i do svých rodin a tak bude odkaz předků dále zachován.

Proč jsou pro současnou rodinu tyto zvyky a tradice důležité, v čem vidí jejich hlavní význam?

Hlavní význam v zachování zvyků a tradic vidí rodiče v setkávání s blízkými. Jak uvádí Jiří: *„I v minulosti se rodina a vesnice scházela při různých oslavách. Všichni si udělali čas na společný oběd a zábavu. A dnes to můžeme v době svátků všichni napodobit.“* Setkání rozšířené rodiny je pro všechny hlavní význam. Vždyť setkávání například sestřenic a bratranců se v dnešní době moc nedodrжуje. Podle rodičů je dnešní doba uchvátaná. Oslavy je přimějí ke zpomalení a někdy i k zamyšlení nad svým životem. Hlavně při oslavách narozenin zjišťují, jak život rychle běží a co například nestihli uskutečnit. Rodiče uváděli, že každé volno, které prožijí společně v rodině je pro ně určitým svátkem. Děti jim rychle dospívají a oni to často ani nevnímají. Přínosem oslav pro rodiny je i poznávání nových věcí, setkávání se s novými lidmi a kulturami. Lidé se často uvolní, zasmějí a zavzpomínají na zážitky z minulosti. To potvrzuje i Martina: *„Třeba při masopustu, když obcházíme jednotlivá stavení, tak něco dobrého pojíme, popijeme a zazpíváme si při harmonice. Je to takové uvolnění a odreagování. A pro děti je všude taky něco dobrého. Užijeme si den jako celá rodina a při prohlížení fotek dlouho vzpomínáme.“*

Jiný názor má například Helena: *„Pro nás tradice žádný význam nemají a myslím si, že se na ně lidi těší hlavně proto, že je volno z práce a popíjí se. Často slaví chlapi a ženský jsou s dětmi doma. Znáám to z koledy, kdy se tatínkové vrací domů až večer a dost unavení.“* Pro některé rodiny je důležité udržení tradic v současné podobě pro budoucí generace.

Jaké hodnoty nachází současná rodina ve svátcích a tradicích?

Jako hlavní hodnotu respondenti uváděli vztah k rodině a k blízkým, k domovu a kultuře. A s tím spojení jako láska, vstřícnost a porozumění. Lidé se při oslavách společně sejdou, jsou na sebe milí a hodní. Dále rodiče uváděli sounáležitost a sdílení radosti a štěstí. Například Kamila uvedla: *„Na každém svátku či tradici je něco hezkého, vždy si z něj něco bereme pro další život. Každý tam může najít něco jiného, ale vše nás obohatí.“*

Další hodnotou je schopnost někoho obdarovat. Svůj názor na to má Lada: „*I když se u nás v rodině moc tradic nedodrží, tak se snažím děti vést k tomu, aby vždy samostatně vymyslely, jaký dárek by osobě udělal radost, a na jeho pořizování se podílely.*“ S obdarováváním se pojí i skromnost a úcta. Při návštěvě Mikuláše se podle rodičů projeví například i statečnost, odvaha, ale také pokora. Většinou paní učitelky ve školce k tradicím určité hodnoty přiřazují. Jak vypráví Jiří: „*Stále mám před očima syna, jak chce rozstříhnout starý kabát. Prý chtěl být jako rytíř Martin, co zachránil žebráka.*“

Pro děti je také důležitá úcta k řemeslu a rukodělné práci, která se ve zvycích často vyskytuje. Veronika k tomu dodává: „*Třeba takový narozeninový dort, často je to umělecké dílo, nebo kraslice a vyřezané betlémy. Je úžasné, co někdo umí udělat.*“ Pro některé rodiny, kde se svátky dodržují ve větším rozsahu, je jakousi hodnotou pocit štěstí a uspokojení. Říkají, že když se vše vydaří, tak pociťují štěstí a uspokojení z prožitých okamžiků.

Jak se dětem oslavy svátků a tradic líbí, co se jim na nich líbí a co by na nich popřípadě změnily?

Pokud vezmeme v úvahu oslavy svátků a tradic, tak ze zjištění vyplynulo, že se dětem tyto oslavy líbí. Jak uvádí Veronika: „*Dětem se svátky a tradice líbí tak nějak celkově. Povídají si o nich ve školce a učí se k nim říkanky a písničky, pak to zažijí doma. Většinou jsme celá rodina pohromadě a to je pro ně také důležité.*“ Pro děti je důležité setkávání s prarodiči a kamarády. Například na rodinných oslavách jako svatby, oslavy jubileí nebo rodinné srazy si to děti podle rodičů moc užívají. Oslavy se jim líbí také proto, že na ně rodiče mají čas a věnují se jim. Kamila podotkla: „*Dětem se oslavy určitě líbí, i když třeba nemají samy narozeniny, tak vědí, že bude něco dobrého, že přijedou ostatní příbuzní a bude zábava.*“

Protože jsou některé děti hodně nedočkavé, tak jim tradice spojené se svátkem někdy vadí. Vlastní zkušenost uvádí Lada: „*O Vánocích žádné zvyky nedodržíme, protože děti to nebaví a pořád se ptají, kdy přijde Ježíšek. To samé při narozeninách a focení s dortem. Už chtějí dárky a skoro by se popálily.*“

Hlavně stydlivé, bojácné a úzkostné děti se při některých tradicích bojí. Je to hlavně spojeno s maskami nebo hlučným a neznámým prostředím.

Jaké sváteční akce navštěvují rodiny ve svém okolí?

Rodiny také jezdí za různými oslavami mimo své bydliště. Ti, kteří bydlí na vesnici, jezdí do měst hlavně na výstavy spojené se svátkem, dále na různé trhy a průvody. Dále na oslavy dne dětí, poutě a silvestrovské ohňostroje. Jak uvádí Martina: *„Na vesnici máme spoustu akcí, ale i tak jezdíme s dětmi do města. Třeba na velikonoční a vánoční trhy a martinský průvod. Advent v Praze si nenecháme ujít, i když je to každý rok horší. Spousta lidí a draho. Ale zatím to dodržujeme.“* Jiné rodiny zase vyhledávají oslavy na vesnici. Například Aneta uvedla: *„Na masopust pravidelně jezdíme k babičce, protože je to takové rodinné oproti průvodu ve městě. Na vesnici k babičce jezdíme i na čarodějnice, karneval a čerty.“*

Některé rodiny však mimo své bydliště na sváteční akce nejezdí. Hana uvedla: *„Já bych jezdila, ale děti a manžel zájem nemají, tak je nenutím.“* Jiný důvod má Eva: *„Mimo bydliště nikam nejezdíme, na všech akcích je spousta lidí a to nám vadí. Je to strašně komerční.“* Své zklamání z jedné komerční akce popsala Lucie: *„Jednou mě děti donutily jet na vánoční kamion. Když jsem slyšela, jak děti měly stále dokola vyvolávat Santa Clause a pak stát v dlouhé frontě na fotku s ním, tak jsme se raději sebrali a šli jsme vedle na výstavu betlémů. Ta byla úžasná a jezdíme tam už pravidelně.“*

Jaký názor mají rodiče na seznamování se svátkem a tradicemi v MŠ?

Všichni rodiče seznamování dětí se svátkem a tradicemi v prostředí školky vítají. I ti, kteří doma dodržují jen minimum oslav. Helena s nadšením tuto otázku komentovala: *„Na tuhle otázku mám jasnou odpověď, doma skoro nic neslavíme, tedy mimo narozenin, Velikonoc a Vánoc. A tak se moje děti mohou ve školce ledacos dozvědět. A hlavně paní učitelky vědí, jakou formou dětem daný svátek nebo rituál zprostředkovat. Já se nikdy nezajímala o původ svátků a neznám ho. Můžu potvrdit, že starší syn má ze školky lepší znalosti než já.“* Aneta uvedla, že si se synem každý večer povídá o zážitcích

ze školky a velice ji těší, když jí popisuje, jak si například ve školce společně hráli na svatého Martina nebo na cestu do Betléma. Uvádí, že i paní učitelka musí mít kladný vztah k tradicím a znát jejich význam, aby ho mohla dětem zprostředkovat.

Rodiče také s nadšením vítají všechny akce, které školka pořádá. Například karneval, vynášení zimy, velikonoční dílny, čarodějnice, Den matek, oslavy Mezinárodního dne dětí, svatomartinské slavnosti, adventní období, Mikuláše a vánoční oslavy. Jak říká Martina: „*Je tak hezké to všechno malování a vyrábění, co děti ve školce dělají. Doma by mě to nenapadlo. Je to i pro mě inspirace.*” Zásadní je, že každá rodina slaví svátky jinak a děti v této oblasti mají rozdílné informace. Ve školce slyší jakýsi základ a na něm mohou v budoucnu ve svých rodinách stavět. Jedinou malou výhradu ke školce měla Eva: „*Nemám nic proti učitelkám a jejich nápadům, ale někdy dětem popletou hlavu tím, co by doma měly dělat a oni to na mě vyžadují. Já to neznám a nemám na to čas. Děti jsou uražené a mě to mrzí.*” Podle některých rodičů pomáhá školka dětem rozšiřovat obzor. K tomu mimo jiné patří i poznávání oslav, tradic, zvyků a rituálů.

7. DISKUSE

„*Ze země jsem na svět přišel, na zemi jsem rozum našel, po ní chodím jako pán, do ní budu zakopán*” (Motlová, 2010, s. 324). Jak výstižně tyto verše líčí náš život na tomto světě. Nikdo nevíme, jak dlouhý bude a jak šťastný bude. Proč si ho nezpestřit o různé oslavy a tradice? Proč si neužívat při oslavách šťastné chvíle se svými dětmi? Proč se bránit společným setkáváním s našimi blízkými, ale i širokou společností?

Asi každý z nás by chtěl, aby byl ve svém životě šťastný, úspěšný a spokojený. Proto je nutné umět se zastavit a zamyslet se nad svým stylem života. Někdy nám mohou k odreagování a vnitřnímu zklidnění pomoci i různé oslavy. Vždyť svátky a tradice „*vnášejí do našeho života jistý řád a pravidelnost, ale také radost pospolitost a mravní hodnoty*” (Šottnerová, 2008, s. 7). Když se nějaká událost v našem životě stále opakuje a je pro nás pozitivní, tak se na ni obvykle těšíme a s radostí ji přijímáme. Podle mého názoru je naprosto jedno, jakým způsobem se oslavy konají a jaké mají děti a jejich rodiče povědomí o jejich původu. Důležité je, že se v rodinách a společnosti pravidelně opakují a lidé se na ně těší. Že nám přinášejí zábavu a rozptýlení. A pokud si jejich

průběh ještě nějakým způsobem zdokumentujeme, tak máme podněty pro vzpomínky na mnoho let. Stejný názor mají i někteří rodiče. Různé oslavy a tradice přináší do jejich rodin radost a pobavení. Dlouhodobě se na ně připravují a těší. Děti se díky nim učí přirozeně přijímat morální a duchovní hodnoty. Jedinečnost oslav a tradic se nedá ničím nahradit. Je v nich ukryto nespočet ctností a odkazů. Děti se také učí čekat na správný čas oslavy. Tím se cvičí trpělivosti, což je pro ně velice přínosné.

Mnohé oslavy mají úzký vztah s domovem. Toto místo vystihuje známá pedagožka Eva Opravilová (2002, s. 5) takto: „*Přítomnost blízkých osob, jejich vztahy a zvyky tvoří neopakovatelnou atmosféru místa, nazývaného domov.*” Toto konstatování lze spojit i s oslavami a tradicemi. V každé rodině se dodržují různé zvyky, z nichž některé rodiče převzali od svých předků. Základ vztahu k oslavám a tradicím vzniká právě v rodině, v prostředí domova, kde dítě vyrůstá. Mezi nejbližšími, kteří se o dítě starají a společně ho vychovávají. Jejich vzájemné vztahy tak mají vliv na to, jaké pouto si dítě k domovu vytvoří. Přáním všech rodičů by zajisté bylo, aby vytvořené pouto bylo co nejpevnější. Aby se děti vždy domů s láskou vracely a vážily si svého rodu. K tomu mohou napomoci i slavnostní chvíle, které se doma prožívají a tradice, které se dodržují. Z vyprávění rodičů, kteří se zúčastnili výzkumného šetření bylo zřejmé, že domov pokládají za velice důležité místo. Většina jejich odpovědí začínala slovy: „*U nás doma ...*” Bylo jedno, zda šlo o jejich domov z dětství nebo současnou rodinu. Rodiče se snaží do svých současných domovů vnášet i mnohé oslavy a tradice. Některé převzali od svých rodičů a prarodičů, jiné si zavádějí v rodinách nově. Většinou takovým způsobem, aby to vyhovovalo oběma partnerům i dětem.

Šottnerová (2009) pokládá za velmi důležité, aby byl zájem o lidovou kulturu vzbuzován u dětí již v předškolním věku. Jako nejpřirozenější činnost pokládá hru. S tímto názorem se ztotožňují i rodiče. Podle nich však nejlepší způsob, jak dětem tyto informace předat, znají učitelky v mateřských školách. Rodiče jejich přístup v oblasti svátků a tradic oceňují a ve všech rodinách vítají.

„*V ustálených tradicích a obřadech je naše minulost, úcta k vlastnímu rodu, jistota letitých kořenů. Kdo odmítá minulost, nemá ani budoucnost. Slavme tedy dobře, bodře, vesele a důstojně, jako to uměli naši pradědové a prabáby*” (Skopová, 2010, s. 9).

ZÁVĚR

Ve své bakalářské práci jsem si stanovila za cíl zjistit, jaké svátky a tradice se slaví v současné rodině a jakým způsobem. Tato zjištění mají umožnit hlubší poznání současné rodiny v této oblasti. Některé poznatky mohou být využity i v předškolním vzdělávání, které rodinnou péči doplňuje. Vyrůstala jsem ve velké rodině, kde oslavy, tradice a různé zvyky měly a stále mají své nezastupitelné místo. V posledních letech, kdy jsem pracovala s různě starými dětmi, jsem došla k přesvědčení, že se tyto jedinečné chvíle z některých rodin pomalu vytrácejí. Proto jsem si za téma své bakalářské práce stanovila podrobnější zjištění této otázky. Častokrát jsem nemohla pochopit, proč některé rodiny nepředávají svým dětem známé zvyky a tradice. Proč společně s dětmi neprožívají během roku sváteční chvíle? Jaká přesvědčení je k tomuto postoji vedou? Kde je původ tohoto pohledu a mínění? Nicméně během půl roku, kdy jsem se věnovala této bakalářské práci, jsem došla k určitému objasnění. Z otevřených vyprávění a některých argumentů jsem lépe pochopila pohled rodičů na tuto otázku. Najednou mi připadaly jejich důvody zřejmé a pochopitelné. Rodiče mají mnoho různých důvodů, proč tak nečiní a proč pro ně nejsou některé oslavy a tradice až tak důležité. Společně s rodiči jsem došla k přesvědčení, že kořeny všeho jsou ve výchově a přístupu k oslavám a tradicím v jejich minulých rodinách. Tam se vytvářel pozitivní či negativní vztah, který je často ovlivňuje až do současnosti.

Do teoretické části jsem zařadila kapitoly, které se týkají nejen významu svátků a tradic, ale i rodiny, domova, hodnot a vztahů. Výsledky praktické části, k jejichž zjištění mi pomohl kvalitativní výzkum, mi přinesly tyto poznatky. V současných rodinách se slaví nejčastěji narozeniny, Velikonoce a Vánoce. Oslavy a dodržování ostatních svátků a tradic je v každé rodině jiné. Ke stejnému závěru jsem došla i v otázce způsobu oslav. Nenajdeme dvě rodiny, které by totožně oslavovaly jednotlivé svátky v průběhu roku. Nejčastěji je výběr svátku a jejich způsob slavení ovlivňován pozitivním či negativním prožitkem z domova, převážně z období dětství a dospívání. Dále množstvím příležitostí pro setkávání s rozličnými oslavami a tradicemi. Rodiče předškolních dětí slavili ve svém dětství podobné svátky jako v současnosti. Avšak některé tradice a zvyky jsou v jejich rodinách postupně opomíjeny, jiné naopak do domácností pomalu pronikají. Mnohé rodiny si v průběhu let, v návaznosti na svátky, vytvořily své vlastní

tradice, které můžeme nazvat rodinnými rituály. Někteří od svých předků převzali většinu někdejších tradic a zvyků, pro jiné však tyto odkazy minulých generací nemají žádný význam. Pokud se zaměřím na povědomí rodičů o původu svátků a tradic, tak si dovoluji konstatovat, že je většinou nízké. Rodič nemá většinou potřebu, tyto informace znát, ví ale, kde si je popřípadě může zjistit. Svě děti rodiny záměrně s původem svátků neseznamují. Pokud to dítě vyžaduje, tak mu v rámci svých znalostí odpoví nebo si odpověď vyhledají. Většinou však spoléhají na informovanost dětí v rámci mateřské školy. Hlavní význam dodržování svátků a tradic vidí rodiny v možnostech setkávání se s širší rodinou, přáteli a širokou veřejností. Kromě toho se lidé často během oslav odreagují, uvolní a zažijí společně spoustu legrace. Jako nejdůležitější hodnotu oslav a tradic tak rodiče uvádějí společně strávené chvíle s nejbližšími. Předškolním dětem se ve většině případů oslavy v rodinách líbí a podle rodičů by na nich nic neměnily. Ve výjimečných případech jim některé zvyky a tradice překáží v dosažení jejich momentálního cíle. Rodiny si podle svého uvážení vybírají různé akce mimo domov, které společně s dětmi navštěvují.

Nejčastěji rodiny z vesnice míří na oslavy do měst a naopak. Podle rodičů jsou návštěvy mimo domov jakýmsi zpestřením a novou inspirací. Pokud jde o seznamování dětí se svátky a tradicemi v mateřské škole, tak si dovoluji tvrdit, že rodiče toto vesměs vítají. Děti se zde, pro ně přijatelnou formou, seznámí s původem svátku a s ním spojenými zvyky. Společně s kamarády následně prožijí slavnostní chvíle.

Na závěr ode mě patří poděkování všem rodinám, které mi umožnily na okamžik vstoupit do jejich rodinného života. Za to, že pravdivě a bez ostychu sdělovaly své názory a přesvědčení. Vždyť každá rodina přispívá nějakým způsobem k zachování tradic a zvyků, ať vědomě či nevědomě. Za všechny oslavy a připomínky tradic, které se svými dětmi dodržují, si všichni zaslouží uznání. Díky nim se i budoucí generace budou moci radovat ze společně prožitých slavností.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

1. BESTAJOVSKÝ, Martin. *Velká kniha lidových obyčejů a nápadů pro šikovné ruce*. Brno: Computer Press, 2008. ISBN 978-80-251-1974-7.
2. ČÁP, Jan a Jiří MAREŠ. *Psychologie pro učitele*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-463-X.
3. SINGLY, Francois de. *Sociologie současné rodiny*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-249-1.
4. EYROVI, Linda a Richard. *Jak naučit děti hodnotám*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-275-1.
5. GJURIČOVÁ, Šárka. *O rituálech a vánočních zázracích*. Psychologie dnes, 2001, roč.7, č. 12, s. 20-21, ISSN 1212-9607.
6. HAUSEROVÁ-SCHÖNEROVÁ, Isabella. *Děti potřebují prarodiče*. Praha: Portál, 1996. ISBN 80-7178-105-3.
7. CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2011. ISBN 978-80-247-1369-4.
8. JAKOUBĚOVÁ, Vladimíra. *V babiččině kuchyni od Tří králů do Vánoc*. Turnov: Nakladatelství Jakoubě, 2010. ISBN 978-80-903924-0-3.
9. JANDOUREK, Jan. *Slovník sociologických pojmů*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2012. ISBN 978-80-247-3679-2.
10. KAUFMANOVÁ - HUBEROVÁ, Gertrud. *Děti potřebují rituály*. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-203-3.
11. KUNZE, Petra a Catharina SALAMNDER. *Malé děti potřebují rituály*. Brno: Computer Press, a.s., 2011. ISBN 978-80-251-3405-4.
12. LANGHAMMEROVÁ, Jiřina. *Čtvero ročních dob v lidové tradici*. Praha: Petrklíč, 2008. ISBN 978-80-7229-171-7.
13. LANGHAMMEROVÁ, Jiřina. *Lidové zvyky*. Praha: Lidové noviny, 2004. ISBN 80-7106-525-0.
14. MATĚJČEK, Zdeněk. *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*. Praha: Portál, 1994. ISBN 80-85282-83-6.
15. MATĚJČEK, Zdeněk. *Rodiče a děti*. 2. vyd. Praha: Avicenum, 1989.

16. MOTLOVÁ, Milada. *Český rok od jara do zimy*. Praha: Fortuna Libri, 2010. ISBN 978-80-7321-522-4.
17. MUCHA, Ivan. *Sociologie, základní texty*. Jesenice u Prahy: Vydavatelství 99, 2007. ISBN 978-80-86391-26-7.
18. OPRAVILOVÁ, Eva. *PŘEDŠKOLNÍ PEDAGOGIKA I. Smysl a proměny dětství*. 2. opravené vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2002. ISBN 80-7083-656-3.
19. OPRAVILOVÁ, Eva. *Studijní texty k předškolní pedagogice s úvodem do pedagogiky*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2005. 80-7290-251-2.
20. PREKOPOVÁ, Jiřina a Christel SCHWEIZEROVÁ: *Děti jsou hosté, kteří hledají cestu*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-7367-716-9.
21. PRŮCHA, Jan. *Pedagogická encyklopedie*. Praha: Portál s.r.o., 2009. ISBN 978-80-7367-546-2.
22. PRŮCHA, J., E. WALTEROVÁ a J. MAREŠ. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-252-1.
23. SCHAEFFEROVÁ, Edith. *Co je rodina?* Praha: Návrat domů, 1995. ISBN 80-85495-41-4.
24. SKOPOVÁ, Kamila. *Rodinné svátky o století zpátky*. Praha: Akropolis, 2010. ISBN 978-80-87310-11-3.
25. SMOLOVÁ, Dagmar. *Deset esejů o výchově v rodině*. Praha: Horizont, 1990. ISBN 80-7012-032-0.
26. SMOLKOVÁ, Táňa. *Slavíme s dětmi svátky*. Velké Bílovice: TeMi, 2009. ISBN 978-80-87156-40-7.
27. SVITÁKOVÁ, Jindra. *Znáte naše svátky?* Praha: Anlet, o.s., 2012. ISBN 978-80-260-1954-1.
28. ŠOTTNEROVÁ, Dagmar. *Lidové tradice*. Olomouc: Rubico, 2009. ISBN 978-80-7346-096-9.

29. ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára Šedřová. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál s.r.o., 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.
30. *Universum Všeobecná encyklopedie 3.díl*, Praha: Euromedia Group k.s. - Odeon, 2002. ISBN 80-207-113-9.
31. *Universum Všeobecná encyklopedie 4.díl*, Praha: Euromedia Group k.s. - Odeon, 2002. ISBN 80-207-1117-1.
32. VESELÁ, Jaroslava. *Dům a domácnost našich babiček*. Praha: Proměny, 2000. ISBN 80-902917-0-8.
33. VONDRUŠKA, Vlastimil. *Církevní rok a lidové obyčeje*. České Budějovice: Dona, 2005. ISBN 80-7322-075-X.
34. VONDRUŠKOVÁ, Alena. *Rodinné svátky a oslavy*. Praha: Albatros, 2010. ISBN 978-80-00-02318-2.

Online zdroje:

Slavnost. In: *Wikipedie: otevřená encyklopedie* [online]: datum poslední revize 7. 2. 2014 [cit. 2014-02-16]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Slavnost>

Svátek. In: *Wikipedie: otevřená encyklopedie* [online]: datum poslední revize 23. 10. 2012 [cit. 2013- 01-02]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Svátek>

Tradice. In: *Wikipedie: otevřená encyklopedie* [online]: datum poslední revize 2. 11. 2012 [cit. 2013-01-02]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Tradice>

Zvyk. In: *Wikipedie: otevřená encyklopedie* [online]: datum poslední revize 22. 2. 2014 [cit. 2014-03-16]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Zvyk>

Národní zpráva o rodině z roku 2004. MPSV: Ministerstvo práce a sociálních věcí [online]: datum poslední aktualizace 30.1.2013 [cit. 2014-01-16]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/899/zprava_b.pdf

Seznam nemateriálních statků tradiční lidové kultury České republiky. Lidovákultura.cz [online]: [cit. 2014-01-16]. Dostupné z: <http://www.lidovakultura.cz/page.aspx?pid=28>

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: Seznam svátků a jejich charakteristika

Příloha č. 2: Okruhy rozhovoru

Příloha č. 3: Ukázka rozhovoru

Seznam svátků a jejich charakteristika

Rodinné svátky a oslavy

Narození a křest - „*Příchod nového člověka na svět je často považován za největší událost v lidském životě. Pro každou rodinu je to svátek, bez ohledu na dobu a místo na zemi*“ (Vondrušková, 2010, s. 27). Narození stejně jako smrt v sobě nese něco tajemného a váže se k němu spousta pověr a zvyků. Jsou spojeny nejen s rodičkou, vlastním porodem, ale i s novorozencem (Šottnerová, 2009). Důvodem byla neznalost, strach a nedostatek možností k zabránění různým neštěstím, nemocem a úmrtím. V minulosti i v současné společnosti je narození dítěte velkou radostí a důvodem k oslavám. Křest novorozence se v minulosti považoval za významný okamžik. Byl spojen s výběrem kmotra, který přislíbil pomoc při výchově kmotřence, křestním oblečkem a dárkem, který měl podobu svatého obrázku, zlatého šperku nebo mince (Vondrušková, 2010).

Oslavy narozenin a jmenin - jmeniny neboli také svátek se slaví v den, který je totožný s datem v kalendáři. Dříve byly kalendáře pouze se jmény světců a tak lidé slavili své jmeniny na svátek světce nebo si nějakého vybrali za svého patrona. Dnes máme liturgické kalendáře i občanské kalendáře, které obsahují nejčastější jména používané v dané zemi. Jmeniny se řadí k rodinným svátkům s pohoštěním a dárky. V minulosti lidé často neznali přesné datum svého narození a tudíž nebyl důvod k oslavám. V polovině 20. století byla zavedena jednotná a povinná matrika s daty narození. V současnosti se narozeninám přikládá větší význam než jmeninám. Oslavy jsou často v širším kruhu rodinném a významná jsou hlavně kulatá jubilea a oslavy prvního, patnáctého a osmnáctého roku věku. Začíná se objevovat nový zvyk, který je spojený s uspořádáním dětských narozeninových oslav s kamarády bez přítomnosti rodičů (Vondrušková, 2010).

Oslavy spojené se vzděláváním - tyto oslavy se pojí s nástupem do mateřské školy, zápisem do první třídy, vstupem do základní školy, ukončením povinné školní docházky, středoškolského a vysokoškolského vzdělání. Každé z těchto období je pro

jedince i jeho rodinu velkou životní událostí a mezníkem. Podle rodinných tradic se konají oslavy, které mají různý charakter (Vondrušková, 2010).

Svatba - „*Manželství je instituce stará téměř jako lidstvo samo. Už naši dávní prapředkové trvali na tom, aby soužití muže a ženy bylo nějakým způsobem potvrzeno a aby bylo jasné, co je rodina a jaká má práva.*“ Sňatku v minulosti předcházely námluvy, ohlášky a loučení se svobodou. Ke všem těmto událostem se pojí spousta zvyků a pověr. V minulosti vlastní obřad neměl takovou důležitost jako dnes, protože obřadem byla celá svatba včetně příprav svatby, hostiny s tancem a svatební noci. Mezi nejznámější zvyky patří rozbití společného talíře, házení kytice, přenášení nevěsty přes práh a její unášení. Vždy záleží na rodině a organizátorech svatby, jak bude tento jedinečný den probíhat. Moderní doba umožňuje pořádat svatební obřady na nejrůznějších místech světa (Vondrušková, 2010, s. 127).

Svátky starší generace - „*Mohlo by se zdát, že starší generace nemá příliš ráda oslavy, které by jí připomínaly věk. Záleží na každém jedinci, na jeho povaze a způsobu života, a také na tom, zda si na svátky svých rodičů a prarodičů vzpomenou jejich potomci.*“ S vyšším věkem má člověk více příležitostí slavit různá výročí ve svém životě. Řadíme sem narozeniny, svatby, různé srazy a setkání, pracovní jubilea a odchod do důchodu. Lidé se často účastní i školních srazů a srazů rodáků. Tyto generace rády slaví svá kulatá jubilea nejen v kruhu rodinném, ale i s přáteli (Vondrušková, 2010, s. 292).

Pohřeb - „*Pohřeb měl v minulosti různé podoby, většinou však nepostrádal slavnostní charakter. Všichni lidé truchlili pro své mrtvé, ale chovali se k nim podle své víry a vzhledem k různému chápání smrti každý jinak*“ (Vondrušková, 2010, s. 302). Od pradávna má člověk ze smrti strach, avšak smrt je společně s narozením jedinou jistotou, kterou každý na tomto světě má. Lidé se dříve rodili a umírali v jedné světnici a tudíž jim setkání s narozením, plozením a úmrtím přišlo jako přirozená součást jejich bytí. Dříve se úmrtí člověka týkalo nejen blízké rodiny, ale i široké veřejnosti. Lidé se přišli rozloučit do domu smutku a zúčastnili se zádušní mše a vlastního pohřbu. V moderní společnosti umírají lidé převážně v nemocnicích. Stále se udržují v naději na uzdravení a tím pádem nemají čas na vlastní uzavření věcí a na rozloučení. Pokud se pohřeb koná, tak většinou jen v kruhu rodinném (Vondrušková, 2010). O přirozených

rituálech lidského bytí píše Skopová (2010, s. 72). Podle ní se „*zrození a smrt se staly abstrakcí a to často modernímu člověku přináší traumata a úzkosti.*“

Nejznámější svátky v průběhu roku

Nový rok (1. ledna) - tento den začíná nový kalendářní rok. Zavedl ho již římský císař Julius Caesar. V Čechách se ustanovil první leden v polovině 16. století. Neslaví se však ve světě ve stejný den (Svitáková, 2012). S tímto dnem se pojí spousta tradic a lidových pranostik. Nejznámější je „Jak na Nový rok, tak po celý rok.“ Lze to vysvětlit tak, že vše co se v tento den stane, se bude po celý rok opakovat. Proto se mělo brzy vstávat, aby člověk nebyl lenochem. Lidé by neměli mít dluhy, nic se nemá vynášet z domu, aby to nechybělo v příštím roce. Nikdo se nemá hádat a škorpit, má být dokončena veškerá práce a všichni by měli mít nové oblečení. Aby nepřišla do domu smrt, nemá viset žádné prádlo (Motlová, 2010). Mezi novodobé symboly štěstí patří čtyřlístek, kominíček, prasátko a podkova. Lidé si v tento čas posílají novoroční přání ve formě pohlednic, novoročenek a také přes moderní technologie. Základem jsou písmena P. F., které v překladu znamenají „Pro štěstí“. V tento den se vaří čočka, pro udržení peněz v rodině, a nesmí se jíst maso z pernatých zvířat, protože by nám odletělo štěstí. Lidé si také dávají různá novoroční předsevzetí (Šottnerová, 2009).

Tři králové (6. ledna) - o mudrcích z východu se zmiňuje svatý Matouš ve svém evangeliu. Počet a jejich jména se objevila v křesťanské legendě až později. Legenda o putování mudrců z východu do Betléma je ve společnosti známá. Tito mudrci přináší božskému dítěti vzácné dary: kadidlo, zlato a myrhu. Podle křesťanské legendy dostali jména Caspar (Kašpar), Melichar a Baltazar. S tímto dnem se pojí tříkrálové obchůzky v kostýmech. Podle krajů se lišily barvy oblečení a pokrývka hlavy. Skupiny vykuřovaly domy kadidlem a kropily ho svěcenou vodou, všichni se společně pomodlili a zazpívali si koledu. Na závěr návštěvy napsali nade dveře svěcenou křídou iniciály: K+M+B s příslušným letopočtem. Písmena značí počáteční jména mudrců, ale také „Kristus nechť požehná tento příbytek.“ Vše mělo spojitost s požehnáním domu a lidem, kteří v něm bydlí. Dnes se obchůzky objevují v souvislosti s charitativními sbírkami (Šottnerová, 2009). Dvanáctidenní období Vánoc je tímto svátkem zakončeno, začíná

doba masopustního veselí a hodů. V rodinách se tento den odstrojuje vánoční stromeček a uklízí se vánoční výzdoba (Motlová, 2010).

Hromnice (2. února) - název tohoto svátku vznikl ze slova „hrom“. V minulosti lidem údery blesku přinášely velké škody a trauma, proto v tento den zapalovali svěcené svíce, které nazývali „hromničky“, za účelem ochrany majetku a životů. Jedním ze starých zvyků je dát hromničku umírajícímu do ruky, aby mu svítila na cestu do nebe (Šottnerová, 2009).

Svatý Valentýn (14. února) - původ tohoto svátku se pojí s biskupem Valentýnem, který tajně oddával zamilované páry. Za to byl císařem Claudiusem umučen a popraven. Jedná se o novodobý svátek, který slaví všichni zamilovaní. Na přáních a dárkách se objevují srdíčka, květiny, rudé růže, bůžek Amor, šípem prostřelené srdce, holubičky a labutě. V tento den by se měli zamilovaní obdarovat malými dárky s těmito symboly. Slaví ho především mladší generace, které ho spojují s romantickou večeří (Šottnerová, 2009).

Masopust - období od tří králů do Popeleční středy nazýváme obdobím masopustu. Název tvoří dvě slova maso a půst, které charakterizují nastávající období střídmosti. Kořeny sahají do pohanských dob v souvislosti s končící zimou a příchodem příští úrody, zdraví, hojnosti a blahobytu (Šottnerová, 2009). Podle Jakoubkové (2010, s. 58) byly zvláště poslední dny tohoto období pro dřívější generace „*oficiálním svátkem obžerství, během kterého bylo třeba se dosyta najíst před nadcházejícím čtyřicetidenním půstem.*“ Byl to čas zabijaček, vepřových hodů, vesnických zábav a bálů, maškarních průvodů a také svateb. Šottnerová (2009, s. 20) uvádí, že „*veselí, tanec a zpěv, jídlo a pití spoustou taškařic, legrácek a přemírou bujarosti - to vše odpradávná provází masopust.*“ Mezi nejdůležitější masopustní dny patří Tučný čtvrtek, který je spojený s vepřovými hody. Vyvrcholení masopustu bylo masopustní úterý, kdy stavení obcházeli lidé v kostýmech za doprovodu hudby. Mezi nejznámější masky patřil medvěd, kobyla pro dva lidi, bába s nůsí na zádech, slaměný, žid, nevěsta, turci, kominík a smrt. Lidé dnes na průvod masek čekají s pohoštěním ve formě masopustních koblih, masa, klobás, špeku a tradičního přípitku. Toto období končí pochováním basy jako symbolu muziky, kterou zastupovala slaměná figura s názvem

„bakus“. Poté nastává čtyřicetidenní předvelikonoční půst, který začíná Popeleční středou a končí na Bílou sobotu (Motlová, 2010).

Karnevaly - Šottnerová (2009, s. 26) vysvětluje původ názvu, kdy „český výraz „karneval“ pochází z latinských slov „carnevale“, což v překladu znamená „sbohem maso.“ Pořádají se v masopustním období, jsou spojeny s hudbou, zpěvem a tancem. V minulosti se pořádaly maškarní karnevaly zvané Šibřinky, které byly určeny pro dospělé. V dnešní době je tato tradice záležitostí rodin s dětmi. Rodiče vyrobí nebo zakoupí dětem masky a společně navštíví karnevaly nejen ve školkách a školách, ale i pořádané různými organizacemi.

Velikonoce - Svitáková (2012, s. 25) upřesňuje, že „ před 2 000 lety Velikonoce dostaly křesťanský význam. Oslavují Ježíše Krista - mučedníka, který byl ukřižován a třetí den vstal z mrtvých.“ Podle Bestajovského (2008, s. 20) název Velikonoce pochází z „velké noci“ ze soboty na neděli, kdy došlo ke zmrtvýchvstání Ježíše Krista. Datum připadá na neděli po prvním jarním úplňku. Velikonoce jsou spojeny nejen s památkou umučení a vzkříšení Krista, ale i s příchodem jara. Jsou nejvýznamnějším svátkem křesťanské církve. Jejich oslavě předchází šest nedělí, z nichž každá má svůj název a význam. Nazývají se Černá, Pražná, Kýchavá, Družebná, Smrtná a Květná. Při Smrtné neděli se vynáší smrtka představující zimu. Jde o figuru vyrobenou ze slámy a hadrů, ozdobenou vyfouklými vajíčky a stuhami. Je buď hozena do potoka, nebo spálena a tím je zima vyhnána ze vsi. Velikonoce jsou svátky jara, a proto se na Květnou neděli v kostele svěží větvičky a proutky z jivy. V tento den se zdobí „lito“ a přináší se do vesnice, kde symbolizuje život a příchodu jara. Poslední týden před Velikonocemi se nazývá pašijový, též svatý, veliký. Na Modré pondělí a Žluté úterý se v domě uklízelo. Následuje Škaredá středa, kdy se nesmí nikdo mračit nebo také Sazometná, kdy bylo zvykem vymetat saze z komína. Na Zelený čtvrtek je zvykem připravovat jídlo ze zelené zeleniny a bylin pro udržení zdraví. Souvisí to s jarní očišťováním těla. Peče se medové velikonoční pečivo Jidáše. Tento den zmlknou všechny zvony a až do Bílé soboty je nahrazují děti pomocí řehtaček, klapáček a hrkaček. Obchází třikrát denně vesnici a dostávají za to výslužku. Velký pátek je dnem hlubokého smutku, spojeného s ukřižováním Krista. V kostele utichají zvony i varhany, nekonají se mše, je uhašen

oheň a křesťané drží přísný půst. V tento den se také dodržují zvyky jako například ranní omývání v potoce pro udržení zdraví, hospodyně nesměly prát prádlo, aby nebylo máčeno v Kristově krvi. Bylo zakázáno hýbat se zemí, orat, sázet, kopat. Lidé věřili, že se na krátký čas země otvírá a vydává své poklady. Následuje Bílá sobota, kdy se všechny zvony vrací ze Říma. V kostele se zapaluje „paškál“- velikonoční svíce, symbol vzkříšení Krista (Šottnerová, 2009). Hospodyně pekly mazance a velikonoční beránky. Svobodné dívky malovaly vajíčka a chlapci pletli pomlázky z vrbového proutí. Tento den končí půst, nastává období požívání masa, tanečních zábav a dalších potěšení (Bestajovský, 2008). Velikonoční neděle-Boží hod velikonoční, je svátečním dnem. Slovo „hod“ znamená svátek s bohatým jídlem. Oslavuje se Vzkříšení Ježíše Krista a věčný život. V kostele se svěťí tradiční pokrmy, beránek, mazanec, vejce, chléb, víno. Velikonočnímu pondělí se říká také Červené pondělí podle barevných vajíček. Z hlediska náboženského nemá už tak velký význam, významnější je z hlediska zvyků. U nás stále přetrvává živá tradice velikonočního koledování s pomlázkou. Tato tradice má už kořeny ve 14. století. Chlapci a muži šlehají dívky a ženy pomlážkami z vrbových proutků za účelem omlazení, svěžesti a krásy. Dívky jim na oplátku darují vlastnoručně malované vajíčko a barevnou stuhu na pomlázku. Skupinky dětí obcházejí stavení a společně říkají koledu, za kterou dostávají odměnu v podobě vajíček a cukrovinek. Oslavy Velikonoc jsou krajově specifické. Někde si děti si hrají s vykoledovanými vajíčky různé hry.

MDŽ (8. března) - jedná se mezinárodně uznávaný svátek a slaví se již od roku 1911. Podnětem v té době bylo uznání rovnoprávnosti žen a mužů a volebního práva žen (Svitáková, 2012). V některých rodinách se stále slaví, ženy jsou obdarovány nejčastěji květinami.

Apríl (1. dubna) - tento svátek není původně česká tradice, v dnešní společnosti má své místo, kdy jeho smyslem je nachytat příbuzné a známé žertíkem „aprillem“. Lidé si vymýšlí různé legrační hádanky a úkoly, které jsou vymyšlené a neexistující. Čekají na reakci a odpověď nachytaného za účelem pobavení a zasmání (Bestajovský, 2008).

Filipojakubská noc (pálení čarodějnic - 30. dubna) - původ oslav tohoto svátku spadá až do dob Keltů, kdy začínala doba světla a tepla. Lidé zapalovali na návrších

ohně, které zaháněly zimní démony a zlé mocnosti. Od konce 18. století se u nás upalují figuríny ze slámy, které představují čarodějnice. Čarodějnice byly upalovány o filipojakubské noci na vatře, kterou lidé postavili na vyvýšeném místě za vesnicí. U vatry se scházela celá ves a mládenci zapalovali a vyhazovali ometená košťata do výšky, aby spatřili letící čarodějnice (Motlová, 2010).

Máje (1. května) - 1. máj je svátkem zamilovaných, v tento den by měly být ženy políbeny pod rozkvetlou třešní nebo rašící břízou, aby do roka neuschly. Květen se nazývá také měsícem lásky a mládenec měl příležitost prostřednictvím májky vyznat dívce lásku a obdiv, kterou ještě umocnil vylitím chodníčku vápnem mezi jejich domy. Na venkově i ve městech se staví máje. Úkolem svobodných mužů je obstarat strom, jehož špičku a věnec ozdobí pentlemi. Společně jí vztyčí jako symbol jara a ochranu obce. Májku musí po celou noc uhlídat před přespílními muži, aby jim jí pře noc nepodřízli (Motlová, 2010).

Den matek (druhá květnová neděle) - u nás se tento svátek slaví od roku 1923, zásluhou Alice Masarykové, dcery tehdejšího presidenta. V době komunismu ho vytlačil Mezinárodní den žen a po roce 1989 se znovu začal slavít. Tento svátek ukazuje na jedinečnost ženy a její nenahraditelnost ve společnosti (Bestajovský, 2008). Matky jsou nejčastěji obdarovány květinami a drobnými dárky.

Mezinárodní den dětí (1. června) - tento svátek se slaví se už od roku 1952 v mnoha zemích na světě. Tento den jsou pro děti připravovány oslavy nejen v rodině, ale i ve školkách a školách. S tímto svátkem se pojí i spousta sportovních a kulturních akcí.

Letnice - jsou svátky jarních měsíců, do tohoto období patří svatodušní svátky, které mají pohyblivé datum a slaví se padesát dnů po Velikonocích. Hlavní myšlenkou těchto oslav je seslání Ducha svatého na Apoštoly. Tato skutečnost vedla mnoho lidí k víře a ke křtu. Letnice mají motivy nejen křesťanské, ale i oslavy spojené s uctíváním duchů plodnosti, růstu a deště. Mezi nejznámější lidové tradice řadíme Jízdu králů, Královničky, Čistění studánek a Honění krále. Jízda králů je výsadou chlapců a dnes má podobu folklorních slavností. Obchůzka Královniček je spojena s vítáním jara, s uctíváním slunce a vody. Tradice Čistění studánek je malá dívčí slavnost spojená s jejich čištěním a otevřením po zimním období (Šottnerová, 2009).

Poutě - v minulosti se poutí nazývaly návštěvy posvátných míst. Lidé putovali na vzdálená posvátná místa, za modlitbou a vyslyšením. Poutě se jmenují podle světců, kterému je kostel zasvěcen. Nechyběly stánky s růženci, svatými obrázky, ale i s perníky, hračkami a jídlem. V současnosti mají poutě význam méně náboženský, ale jsou zábavného charakteru. Nechybí střelnice, kolotoče, houpačky, stánky a pouťové veselice (Šottnerová, 2009).

Svatý Václav (28. září) - od 10. století je kníže Václav uctíván jako patron české země. Byl velmi vzdělaný člověk. K víře ho přivedla jeho babička Ludmila. Lidé dodnes zpívají Svatováclavský chorál jako modlitbu za svůj národ u boha. Jeho jménu je u nás zasvěceno mnoho kostelů (Svitáková, 2012).

Posvícení a hody - kořeny těchto svátku sahají až k pohanským oslavám úrody. Původní význam slova „hod“ znamená „sváteční den“. Slovo „posvícení“ je odvozené od slova posvěcení, a proto se vždy konalo v den vysvěcení místního kostela. Patří mezi nejradostnější období podzimu, je to oslava hojnosti, jídla a pití. Trvalo nejméně tři dny a sešla se celá vesnice. Stoly se prohýbaly pod jídlem z pečené drůbeže, vepřového a hovězího masa, koláči, hnětýnkami, vínem a pivem (Motlová, 2010).

Halloween (31. října) - tento svátek u nás nemá oproti jiným zemím dlouhou tradici. Vychází z keltských oslav konce léta, kdy se v tento den čarodějnice, kouzelníci a duchové lidem mstili a strašili je. Považuje se za novodobý zvyk. Dnes se děti oblékají do strašidelných kostýmů a obcházejí domy a od lidí žádají koledu. Pokud nic nedostanou, provádí lidem různé malé žertíky. Typickou ozdobou tohoto svátku jsou vydlabané dýně se svíčkou, které mají původ v irské legendě (Šottnerová, 2009).

Svátek Všech svatých (1. listopadu) - tento svátek se původně slavil v květnu a od 9. století se slaví v tento den. Je dnem, kdy oslavujeme všechny svaté a blahoslavené, které uctívá katolická a pravoslavná církev. Stejně jako Dušičky má základ ve víře v posmrtný život (Motlová, 2010).

Památka zesnulých (Dušičky - 2. listopadu) - tento svátek vznikl ve Francii v 10. století a odtud se šířil do křesťanské Evropy. Je spojen s vírou v návrat duše zemřelého zpět na zem a její očistu. V minulosti se zapalovaly ohně, které pomohou najít duši cestu zpět k pozůstalým. Dnešní podoba tohoto svátku je spojena se zdobením hrobů

květinami, věnci a zapalováním svíček za duše zemřelých. V kostelech se konají zádušní mše a lidé se modlí za mrtvé v očistci. Za často ponurého počasí většina lidí navštěvuje hřbitovy a zapalují tam svíčky za své blízké (Motlová, 2010).

Svatý Martin (11. listopadu) - tento svátek je spojený s legendou o římském vojákovi, který obdaroval žebráka polovinou svého pláště. V noci ve snu se mu poté zjevil Kristus v jeho polovině pláště, což vedlo jeho mysl k odchodu z armády a stal se biskupem. Je patronem vojáků, žebráků a ochráncem koní. Na tento svátek se pečou Martinské rohlíky připomínající podkovu koně, peče se martinská husa a pije se martinské víno vyrobené z letošní úrody. Současně se pořádají martinské průvody s jízdou svatého Martina na koni a průvodem dětí s lucerničkami (Šottnerová, 2009).

Advent - znamená příchod a křesťané očekávají narození Ježíše Krista. Tvoří ho čtyři adventní neděle, které připadají na čtyři neděle před Štědrým dnem. Je to doba radostného očekávání spojená s pokáním, střídmostí a odříkání. V novodobé historii se na první adventní neděli ve městech a na vesnicích rozsvěcují vánoční stromy a otvírají se adventní trhy. Mezi tradice patří různé adventní koncerty, charitativní sbírky, předvánoční trhy a výstavy betlémů (Motlová, 2010). Advent charakterizují čtyři adventní neděle - železná, bronzová, stříbrná a zlatá. Nedílnou součástí je zapalování svíček na adventním věnci, který vyjadřuje svým tvarem kruhu pospolitost. V domácnostech probíhá úklid a očista nejen domu, ale i ducha. Děti dostávají oblíbené kalendáře, ve kterých najdou každý den nějakou odměnu (Bestajovský, 2008). V tento čas se v rodinách začíná péct vánoční cukroví a medové perníčky. Děti píší dopisy pro Ježíška a všichni se připravují na nejkrásnější svátky v roce.

Svatá Barbora (4. prosince) - svatá Barbora je patronkou horníků a dělostřelců. Dříve dívky převlečené za Barborky nadělovaly dětem jablka, ořechy a cukrovinky. Mezi známý zvyk patří řezání třešňových větvíček svobodnými dívkami. Vykvetlá větvíčka na Štědrý den znamená brzké vdavky (Bestajovský, 2008).

Svatý Mikuláš (5. prosince) - postava Mikuláše je historicky doložena. Pojí se s ní spousta mravních hodnot, hlavně však štědrost. Tento světec je patronem dětí, chrání je před nemocemi a neštěstím, dále námořníků a rybářů. Již po mnoho generací v podvečer 5. prosince navštěvuje společně s andělem a čertem většinu domácností.

Děti od nich za básničku nebo písničku dostávají malou odměnu. Zlobivé děti Mikuláš napomíná a má pro ně připravené uhlí a brambory. Ve městech se konají mikulášské trhy. Některé děti dostávají v noci nadílku do připravených punčoch (Šottnerová, 2009).

Svatá Lucie (13. prosince) - s obchůzkami obydlí je spojena velká část křesťanských svátků. I v tento den obcházely převlečené Lucie stavení a kontrolovaly hospodyně, jak mají před Vánocemi uklizeno. Kontrole neunikly ani děti (Šottnerová, 2009).

Štědrý den (24. prosince) - podle Motlové (2010, s. 257) se dnes „*Vánoce vnímají víc jako svátky hojnosti, rodiny, štědrosti a splněných přání než oslava pokoje, míru a lásky, ale v podvědomí stále zůstává betlémský příběh o narození božského dítěte, Ježíška.*“ Mezi vánoční symboly patří vánoční stromeček, betlém, jmelí, ryba, zvon, host, zvířata jako osel, vůl, ovečky, zlaté prasátko a dárky. K vánočním pokrmům patří různé polévky ze surovin podle krajových zvyklostí, kuba s houbami, sladká omáčka, dnes ale hlavně bramborový salát a ryba na různé způsoby. Na stole nesmí chybět vánočka, vánoční cukroví, perníčky a ovoce. Jak uvádí Šottnerová (2009), s tímto dnem se pojí velké množství zvyků a tradic, které se přenášejí z generace na generaci. Patří sem zdobení vánočního stromečku a nadělování dárků, přinášení domů světla z Betléma, věšení jmelí ke stropu místnosti. Dále pouštění lodiček ze skořápek ořechů, házení pantoflem, rozkrajování jablíčka, věštění z hrnečků, rozlouskávání vlašských ořechů a třesení plotem či bezem, lití olova nebo vosku.

Motlová (2010) konstatuje, že mnoho zvyků se pojí se štědrovečerní večeří. Podle tradice ji mělo tvořit devatero jídel. Večeřet se začínalo s východem první hvězdy po celodenním půstu s odměnou vidět „zlaté prasátko“, nikdo během večeře nesměl od stolu odejít a večeře se zahajovala modlitbou. Stůl měl být slavnostně prostřený a chybět zde neměl chléb, med a mléko. Jeho nohy byly svázány řetězem či provazem a pod ním byla rozsypána sláma a položeny dvě zkřížené sekery, na kterých měli všichni položené nohy. Myslelo se i na mrtvé, anděly a Krista, a proto se stůl po večeři neuklízelo. K Vánocům patří i tradiční vůně jehličí, vanilky, skořice, hřebíčku, čokolády a vánočního cukroví. Nesmíme zapomenout ani na vůni purpury a františka. Advent o půlnoci končí a začínají vánoční hody. Neopakovatelé kouzlo mají půlnoční mše pro

věřící, ale i spoustu nevěřících. Kostely zdobí stromečky, betlémy, svíce a květiny. Fialová barva je nahrazena slavnostní bílou a zlatou barvou. Znějí zde vánoční koledy a pastorely.

Boží hod vánoční (25. prosince) - v tento den začínají pravé vánoční svátky, všichni oslavují narození Ježíše Krista. V minulosti se na tento svátek rozjímal a nepracovalo se. Nemělo se chodit na návštěvy, pouze na mši do kostela (Bestajovský, 2008). V dnešní době se rodiny na tento den vzájemně navštěvují, předávají si dárky a společně oslavují Vánoce. Zpívají se koledy o narození Ježíška a všichni si vyjadřují lásku a radost (Svitáková, 2012).

Svatý Štěpán (26. prosince) - svátek je spojen se svatým Štěpánem, který byl za svou víru v minulosti ukamenován. S tímto dne se pojí zvyk obcházení domů spojené s koledováním a odměnou ve formě ovoce a sladkostí. V některých oblastech se koledovalo od Štěpána až do Tří králů. Při obchůzkách vesnice se zpívaly převážně koledy (Bestajovský, 2008).

Svatý Silvestr (31. prosince) - pojmenování dne je spojeno s Papežem Silvestrem I., který ve 4. století získal pozemek budoucího Vatikánu. V současnosti slovo Silvestr používáme k označení všech oslav konce roku. V tento se slaví, vzpomíná se na uplynulý rok a očekává se, co nám přinese rok následující (Svitáková, 2012).

Okruhy rozhovoru

Základní údaj:

- Počet dětí v rodině, z toho předškolního věku?

Otázky pro průzkum:

- Jaké svátky během kalendářního roku ve vaší rodině slavíte a jaké dodržujete tradice?
- Jaké svátky a jaké tradice jste vy ve svém dětství s rodinou slavili? Jak často a v jakém rozsahu vyprávíte svým dětem o tom, jak to bylo o svátcích ve vaší rodině v době vašeho dětství?
- Jakým způsobem seznamujete své děti s podstatou svátků a tradic? Co říkáte dětem o těchto svátcích?
- Jaký význam mají oslavy svátků a dodržování tradic pro současnou společnost?
- Jaké v nich můžeme najít hodnoty, které z nich se nám mohou hodit pro život?
- Co nám mohou společné oslavy v rodině dát nebo naopak zda nás mohou o něco připravit?
- Jak se dětem oslavy svátků a tradic líbí, co se jim na nich líbí a co by na nich popřípadě změnily?
- V čem vidíte zásadní důvody pro zachování svátků a tradic i pro příští generace?
- Jak se podle vás liší oslavy u rodin žijících na vesnici a ve městě?
- Pokud máte možnost, jaké sváteční akce mimo váš domov s rodinou navštěvujete?
- Uveďte důvody, proč je dobré nebo zbytečné, aby se děti v MŠ se svátky a tradicemi setkávaly?

Seznam svátků (inspiraci k 1. otázce kvalitativního výzkumu)

Svátky v rodině:

- Narozeniny
- Křtiny, slavnostní vítání občánků
- Jmeniny - svátek
- Oslavy spojené se vstupem do MŠ a ZŠ
- Svatby
- Rodinné oslavy (životní jubilea, výročí svateb, rodinné srazy, ...)
- Pohřby
- Velikonoce - (nejbližší neděle po prvním jarním úplňku; od 22. března do 25. dubna)
- MDŽ - květiny, dárky, oslava
- Apríl - 1. dubna
- Filipojakubská noc (pálení čarodějnic) - 30. dubna
- Máje - 1. května
- Den matek - druhá květnová neděle
- Mezinárodní den dětí - 1. června

Nejznámější svátky v průběhu roku:

- Nový rok - 1. ledna
- Tři králové - 6. ledna
- Hromnice - 2. února
- Svatý Valentýn - 14. února
- Masopust - od 7. ledna do masopustního úterý před Popeleční středou
- Karnevaly
- Popeleční středa
- Vynášení zimy - na Smrtnou neděli (dva týdny před Velikonocemi)
- Letnice - Čistění a otevírání studánek, Jízda králů
- Poutě
- Posvícení
- Halloween - 31. října
- Dušičky - 2. listopadu
- Svatý Martin - 11. listopadu
- Advent
- Svatá Barbora - 4. prosince
- Svatá Lucie - 13. prosince
- Štědrý den - 24. prosince
- Boží hod vánoční - 25. prosince
- Svatý Štěpán - 26. prosince
- Svatý Silvestr - 31. prosince

Ukázka rozhovoru (Marie)

Počet dětí v rodině, z toho předškolního věku? „Máme dvě děti, syn chodí do druhé třídy a dcerka do mateřské školy.“

1. Jaké svátky během kalendářního roku ve vaší rodině slavíte a jaké dodržujete tradice?

„Když to vezmu postupně, tak nejvíce se v naší velké rodině slaví **narozeniny**. Pořádáme tradiční rodinnou oslavou (někdy i další oslavou s vrstevníky dětí v doprovodu jejich maminek). Na oslavě nesmí chybět dort se svíčkami, děti je sfoukávají společně, protože dříve docházelo k hádkám, a vedeme je ke společné pomoci. Nechybí dětský přípitek a drobné pohoštění. Občas nějaké společné hry (schovávaná, karty, apod.) Záleží na ročním období a počasí, pokud je to možné, oslava se koná venku, jinak uvnitř domku. Často se oddělí děti od dospělých a baví se podle svých představ. Je to pro ně dobrodružství. Vymýšlí různé legrácky a trochu lumpačí. Sejdou se se svými bratřenci a sestřenicemi a vzniká mezi nimi vztah do budoucna. A rodiče si také rádi v klidu pohovoří. Po narození dětí jsme pořádali **křtiny**, byla to velká rodinná oslava s jídlem a pitím. Účastnila se širší rodina – prarodiče a praprarodiče narozeného dítěte, tety, strejdové, sestřenice a bratřenci. Součástí křtin byl i církevní obřad se mší. Na křtiny přinášejí pozvání dárky. Určení kmotři přinášejí nějaký dárek na památku svému kmotřenci, třeba šperk nebo pamětní minci. Slavíme i **svátky** dětí a dospělých tak, že si popřejeme a dáme si malinký dárek. Rodinnou oslavu většinou neděláme. Slavili jsme také **nástup dítěte do školy**, do školky ne, významný den byl ale zápis do školky, který jsme společně celá rodina absolvovali a oslavili v cukrárně. Po prvním školním dni jsme jeli na rodinný oběd do restaurace, kde děti měly možnost jízdy na koni. Byl to pro všechny slavnostní den. **Svatby** jsou v naší rodině v tradičním duchu, obřad v kostele samozřejmě církevní, pak hostina a veselice s rodinou i přáteli v restauraci. Někteří volí obřad na úradě, případně hostinu venku s grilováním méně formální. My měli svatbu tradiční, s dražením střevočku, sólem pro novomanžele, krájeli jsme dort, ale kytici jsem neházela, podle mě je to zvyk z amerických filmů. Svatby u nás jsou spojeny s velkým počtem svatebčanů, tak okolo 80 lidí. Ale vzpomíná se na to pak dlouhá léta. S dětmi

občas prohlížíme fotografie a pouštíme si video, jak to mamce a tatkovci slušelo a kdo všechno z příbuzných tam byl. Slavíme výročí svatby buď večerí se svíčkami doma, nebo v restauraci a třeba návštěvou kina. Na **pohřby** v naší rodině malé děti nechodí, odchod blízkého vysvětlujeme tak, že odešel do nebe. Pláčeme společně, necháme děti nasvítit svíčku, ale na pohřeb je nevodíme. Na hřbitov pak už ano, nastávají situace, jak to, že je v zemi, když má být v nebi, které vysvětlují tak, že tělo má duši a ta létá. Dívá se na nás seshora a chrání nás jako anděl. Pokud je dětem smutno, vzpomínáme na zemřelého a posíláme mu vzkazy v myšlenkách. Často vzpomínají na pradědečka, který nedávno zemřel a bydlel blízko nás. **Svatého Valentýna** většinou neslavíme, nedáváme si dárky, někdy si společně s manželem otevřeme láhev vína a vypijeme ji. Pro děti tento svátek zatím nemá asi žádný význam. Možná až budou starší a budou mít první lásky, pak bude asi spojený s dárečky. **Masopust** se u nás slaví nedělním průvodem po vesnici spojeným s muzikou a legráckami. Občas chodíme na maškarní ples do vedlejší vesnice. Na **karnevaly** se však moc těšíme. Dětem šiju masky, a pokud nejsou nachlazeny, tak navštěvujeme karnevalů více. Půst nedodržujeme, jen nejíme maso na Popelčíní středu a Velký pátek. **MDŽ** doma neslavíme, ale v naší vesnici bývá hasičská schůze, kde se ženám hasičkám přeje a tak to tam společně všichni trochu oslavíme. Často se to protáhne do pozdních hodin. Hraje se na harmoniku a zpívají se lidové písničky. **Velikonoce** se u nás doma i na vesnici slaví. Děti chodí ve čtvrtek a v pátek řehtat, protože zvony odlétly do Říma. Někde dostanou sladkosti nebo drobné mince, za které si společně něco koupí, mi je z dálky pozorujeme, aby se jim něco nestalo. Pečeme velikonoční sekanici, beránky z piškotového těsta a mazance. Barvíme vajíčka společně s dětmi. Na koledu v pondělí chodí pouze chlapci, dívky čekají doma. Po obědě (s koncem koledy) se scházíme celé rodiny dětí, které jsou podobně staré u jedné z rodin a děti si na dvoře a zahradě hrají, dospělí popíjejí alkohol. Před Velikonocemi také sejeme trávu tedy obilí, do které pak vkládáme nabarvená vajíčka jako dekoraci. Zdobíme venkovní vrbičku vyfouklými vajíčky. **Čarodějnice** pálíme na kopci, kde se schází lidé z vesnice, oheň i čarodějnice připravují mladí ze vsi, malé děti mají schovanou čarodějnici, kterou okolo ohně společně hledají. Poslední roky jsme začali chodit za ves s lampiony. Mladí i staří - všichni pálíme oheň, děti pobíhají okolo a kolem 10 hodiny večerní jdeme domů. Na cestu si svítíme lampiónky a povídáme si o hodných strašidlech

a čarodějnicích. Na **prvního máje** se s manželem políbíme pod třešní, kterou máme na zahradě, abych byla krásná a neuschla jsem mu. Ještě se u nás staví **májka**, ale až na svatodušní svátky (počítá se podle křesťanského kalendáře), na návsi se sejde celá vesnice, muži postaví májku, kterou předtím ženy s dětmi ozdobily fáborky a společně pečeme připravené prase. Mládež májku hlídá do ranních hodin před lupiči z okolí, kteří chtějí získat ozdobený věnec. Noc si krátí psaním vápennou vodou před domy a různými legráckami, které lidem u stavení v noci tajně dělají. A tak ráno má skoro každý před domem překvapení. Slavíme i **Den matek**, děti mi vyrobí přáníčka nebo nějaké krásné dárečky a někdy dostanu i kytku. Ve školce bývá besídka ke dni matek. **Mezinárodní den dětí** pořádají místní mladí, připraví soutěže pro děti, většinou venku na hřišti a poté se opéká a tancuje. Přijedou i děti z okolních vesnic a pěkně si odpoledne společně užijí. V létě slavíme **pout'** podle zasvěcení místního kostela, jdeme na mši, pak na zábavní atrakce, nakonec se sejdeme u rodičů na chalupě a společně obědváme. Účastní se i širší rodina (sourozenci rodičů, babičky, dědové ...). Odpoledne si dáme poutové koláčky a cukroví a vyprávíme si o různých věcech. Je to jeden z okamžiků, kdy se během roku všichni společně vidíme. **Posvícení** většinou neslavíme, občas nás někdo pozval na rodinný oběd, když jsme ještě neměli děti. Ale naše prababička peče hnětýnky, které všechny děti milují a vždy na ně k ní chodí. Jsou to linecká kolečka slepená na sebe a ozdobená barevnými cukrovinkami. Jezdíme však do města na Havelské trhy. Poslední dva roky ještě společně dlabeme **halloweenskou dýni**, děti se s výtvary vyfotí a dýně zdobí podzimní okolí domu. České **Dušičky** slavíme vzpomínkou na zemřelé, zapálením svíček na hřbitově a vytvořením, případně zakoupením věnce, který na hrob společně pokládáme. Byla jsem s dětmi na **svatomartinském** lampionovém průvodu, ale ne v naší vesnici, ale ve městě. Povídáme si o příchodu sněhu, děti legendu o svatém Martinovi slyšely, nevím jestli si ji pamatují, viděly divadelní představení. V **adventu** ještě společně rozsvěcujeme stromeček na návsi, děti si připraví pásmo říkanek, podává se čaj a punč, je připraveno i cukroví. Děti prskají prskavky, pouštíme lampiony štěstí a fotíme se u stromečku. Před Vánocemi ještě chodíme na **Barborky**, které necháváme rozkvést. Ne však s tím, že by se někdo vdával, ale myslíme na svobodné příbuzné tety, je to spíš legrace, ale děti ji mají rády, když vidí větvičky obrůstat a pučet. V naší vesnici obchází **Mikuláš** a anděl s čerty. Přináší balíček

pro děti, ti říkají básničku nebo písničku. Má také připraven seznam hříchů na papíře, který má opálené okraje. Děti se na tyto věci ptá a oni vysvětlují a slibují. Doma děti dostanou většinou zimní oblečení třeba rukavice nebo čepici, případně kopačky na fotbal a gymnastický dres na jejich kroužky. Prostě něco užitečného, další sladkosti, které nejsou v balíčku, dětem nedáváme. Vlastně ještě dostanou adventní kalendář, který postupně den po dni rozkrývají. Je ušitý s kapsičkami, v každé drobnost, od 1. 12. otvírají jednu kapsičku denně. Pokud zapomenou, nechají si ji až po Vánocích. V předvánočním období také společně zdobíme dům, hlavně okna samolepicími dekoracemi a výrobky ze školky a školy. Zapalujeme adventní věnec a zpíváme koledy. Během adventu se snažíme navštívit nějaké kulturní představení jak pro děti, tak pro dospělé. Koncert pěveckého sboru nebo divadelní představení, případně troubení u stromečku nebo společné zpívání koled. Koledy doma znějí často, děti je zpívají. Také pečeme vánoční cukroví a vánočku. **Vánoce** slavíme tradičně, stromeček zdobíme společně s dětmi na Štědrý den ráno při pohádce v televizi, oběd je skromný, většinou polévka. Odpoledne se vydáváme na procházku společně se sousedy, sejdem se u některého na dvoře, děti si hrají, dospělí pijí vánoční punč. Odpoledne se rozcházíme, smažím řízky z kapra, doděláme bramborový salát a rybí polévku mám připravenou s předchozího dne. Před večeří ještě prskáme prskavky, děti s tatínkem pouštějí lodičky ze skořápek. Převlečeme se do svátečního oblečení a štedrovečerní večeři jíme společně s babičkou, která žije ve stejném domě, děkujeme za jídlo a vzpomínáme na zemřelé. Pod talířem bývá schovaná mince, aby se nás peníze držely. Šupinu z ryby si schováváme do peněženky. Před večeří se společně pomodlíme. Tatínek zazvoní na zvonek a vydáme se ke stromečku, děti zazpívají koledu a rozdělují dárky. Poté, co jsou všechny dárky rozděleny, začíná rozbalování. Většinou necháváme děti rozbalit i dárky dospělých členů rodiny. Po rozbalení si společně s dárky hrajeme, případně zkoušíme oblečení, následuje chvilka posezení a popovídání. Pak pustíme televizi a koukáme na pohádku. Babička odchází na půlnoční mši. Následující den ráno přichází manželovi rodiče, stráví s námi dopoledne a obědvají u nás. Další den zase navštěvujeme moje rodiče, kde společně se sestrou a její rodinou ještě jednou děti rozbalují dárky, my dospělí si dáváme jen drobnosti a probíhá slavnostní oběd. Během vánočních svátků chodíme také do lesa zdobit stromeček pro zvířata. Celé vánoční svátky se nesou

v duchu navštěvování širší rodiny. Na **Silvestra** chodíme na procházku, většinou k místnímu kostelu, kde prskáme prskavky a zapálíme svíčky. Na **Nový rok** obědváme čočku s vinnou klobásou (nebo čočkovou polévku a uzené maso) a navštěvujeme se s rodinou, když je hezký den, tak jedeme i na procházku."

2. Jaké svátky a jaké tradice jste vy ve svém dětství s rodinou slavili?

„V dětství jsme to měli podobné, rodinná oslava byla ale menší, jen naše 4členná rodina, Vánoce jsme trávili ale vždycky společně. Určitě jsme neslavili Halloween ani máje, bydleli jsme ve městě. Na křesťanské svátky jsme jezdili k babičce na vesnici, kde třeba chodili koledníci. Ve městě jsme zase o Vánocích chodili pěšky na půlnoční mši a krmili labutě. Oslavy měly své kouzlo, protože jako děti jsme vnímaly všechno úplně jinak a rodiče se snažili udělat nám dětství krásné."

3. Jak často a v jakém rozsahu vyprávíte svým dětem o tom, jak to bylo o svátcích ve vaší rodině v době vašeho dětství?

„Občas, spíše ale vyprávím o tom, co jsme jako děti dělali v běžné dny než ve svátky. Pokud se na něco zeptají, tak se jim snažíme s manželem pravdivě odpovědět. Často se smějí tomu, že i my jsme byli malé děti a třeba že jsme přednášeli Mikulášovi. Svátky se snažíme zachovat tak, aby na ně děti po celý život vzpomínaly. V mém dětství možná i tím, že jsme bydleli ve městě, se tolik tradičních svátků neslavilo, pamatuji si ale prvomájové průvody, na které jsme my nechodili, a různé pokládání věnců se školou u různých příležitostí."

4. Jakým způsobem seznamujete své děti s podstatou svátků a tradic? Co říkáte dětem o těchto svátcích?

„Snažíme se postupně s věkem tak, aby porozuměly. Od zvyků a tradic, které bud' představíme, nebo si vyzkoušíme, postupně k duchovnímu rozměru. Letos jsme si například víc povídali o Vánocích a narození Ježíška v Betlémě, četli si příběh z knížky. Povídky a pohádky jsou pro toto vhodné, děti se pak ptají, jak je to. Většinou to vyplyne z dětské zvědavosti, něco se například dozví ve školce, škole, pak si o tom doma povídáme nebo si to vyzkoušíme. Případně najdu v knížce o tradičních zvycích víc."

5. Jaký význam mají oslavy svátků a dodržování tradic pro současnou společnost?

„U nás je to hlavně setkání se s blízkými. Příležitosti, kdy si uděláme čas a společně se sejdeme. Tím si uvědomíme, kde jsou kořeny našich rodin. Ujistíme se vzájemně, že o sobě stále víme a kdykoliv se na sebe můžeme obrátit. A pro společnost asi to samé, uvědomit si, že je to důvod ke scházení.“

6. Jaké v nich můžeme najít hodnoty, které z nich se nám mohou hodit pro život?

„Rozšiřuje to obzor nejen dětí, ale i dospělých. Navíc prohlubuje vztah s těmi, které tradice dodržují. Společné setkávání ve vsi je důležité pro soudržnost, která je ve venkovském prostředí potřeba. Prospěť mohou i dětem tím, že se naučí myslet na druhé, žít ve společnosti i více generací. Určitě umět nezištně obdarovat. Udělat radost sobě, ale hlavně druhým - mít rád bližního svého. Ale i určitou pokoru k minulým generacím. Vážít si řemeslné práce a obětavosti lidí spojené s organizováním některých akcí. Umět vnímat umění a lidskou tvořivost. Ale i mít svůj vlastní názor, a pokud se mi nějaká forma oslavy nelíbí, tak ji tak neslavit a vytvořit si své rodinné rituály, třeba se z nich stane jednou nová tradice. Respektovat názor na tradice jiných lidí a neodsuzovat jejich chování.“

7. Co nám mohou společné oslavy v rodině dát nebo naopak zda nás mohou o něco připravit?

„Setkávání je pro naši rodinu důležité, často nás ale připravuje o čas, který bychom třeba mohli strávit s dětmi někde na výletě. Je potřeba rozumně najít míru, když je v rodině více členů narozených v podobnou dobu, děláme třeba oslavy společně tak, aby ještě zbyly nějaké víkendy volné. Čas strávený s rodinou vnímám jako čas strávený dobře.“

8. Jak se dětem oslavy svátků a tradic líbí, co se jim na nich líbí a co by na nich popřípadě změnily?

„Děti chtějí vždycky další děti, líbí se jim, když se oslav účastní jejich podobně staří kamarádi nebo příbuzní. Většinou nemají moc rády společné jídlo, kde se musí sedět u stolu a dbát na čistotu. Také mají rády dárky, ale i jejich dávání. Hašteří se o to, kdo ponese větší balíček. Naše děti také rády vystupují, takže besídky a jiná představení se

jim líbí. Čertů se bojí, ale myslím, že se na ně i těší, po odchodu se mluví o statečnosti a odvaze. Nevím, jestli by něco měnily. Se spoustou tradic se setkávají už od dětství, přijde jim to jako běžná věc, milé zpestření roku."

9. V čem vidíte zásadní důvody pro zachování svátků a tradic i pro příští generace?

„Je to stopa z minulosti, na kterou je dobré nezapomínat. Pokud bude společnost stále otevřená této tradici, bude to jen dobře. Jedná se o přeci o zpestření běžného roku a důvod ke zklidnění a trávení času s rodinou a blízkými."

10. Jak se podle vás liší oslavy u rodin žijících na vesnici a ve městě?

„Myslím, že rodinné oslavy moc ne, možná ve městě neznají ty více vesnické oslavy, jako čarodějnice, máje, masopust, i když průvody dnes chodívají i ve městech. Ve městech bývá na všech akcích více komerce – různé blyštivé předměty třeba i na rozsvěcování vánočního stromku a tak. Na vesnici jsou si lidé blíže a více spolupracují."

11. Pokud máte možnost, jaké sváteční akce mimo váš domov s rodinou navštěvujete?

„Třeba mše v kostele nebo koncerty ve městě, také různé trhy spojené s řemeslnou výrobou. Letos také svatomartinský průvod a třeba i výstavu betlémů."

12. Uveďte důvody, proč je dobré nebo zbytečné, aby se děti v MŠ se svátky a tradicemi setkávaly?

„Je to velmi dobré, hlavně pro poznání, aby si děti mohly vybrat, co ony chtějí slavit, musí mít informace, že vůbec takový svátek existuje. Navíc je dobré si historii připomínat, je v ní odkaz do přítomnosti. Někdy je to taková pohádková forma, děti rozumí třeba i střídání ročních období na základě tradičních rituálů, poznávají chod přírody, těší se z každého období, radují se a prožívají společně příjemné chvíle. Setkání s tradicemi ve školce je také důvod právě pro zachování soudržnosti a lidskosti. Člověk je tvor společenský a potřebuje prožívat krásné okamžiky s někým blízkým. A mimo rodiny to mohou být i kamarádi ve školce."